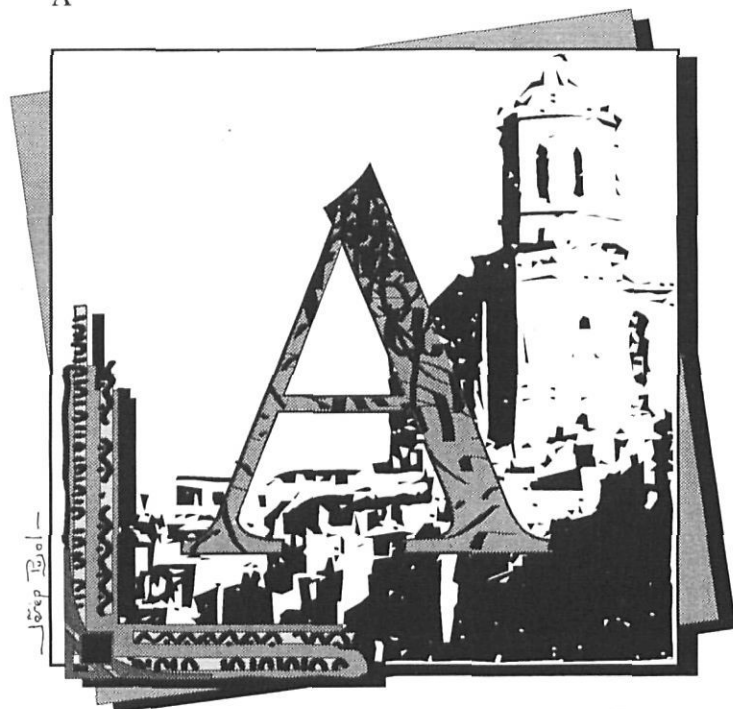

JOSEP PUJOL

ART

Art.— [Art, Artistes, Arquitectura, Arqueologia... Avantguarda?]

El meu amic era gironí, i en professava. Ho era de soca-rel, i cantava les excel·lències de la ciutat a tort i a dret, perquè Girona l'enamorava, és clar. I un dels seus trumfos a l'hora d'ensenyar les cartes eren les petges de l'art i del temps, acumulades a còpia d'anys i panys. Els ulls li brillaven i el gest ampul·lós se li disparava durant la conversa:

«Des dels romans, que ens van deixar la traça de la ciutat i unes muralles que encara podem admirar, passant per l'esplendor medieval i l'aportació jueva, més algunes necessàries dosis de barroc, i arrodonida per alguns noucentistes savis, la ciutat pot enorgullir-nos, la veritat sigui dita. La història ens ha estat generosa, i de moment hem estat uns hereus força responsables quan ens ha tocat curar i augmentar el patrimoni cultural».

Tot i que sovint també em vénen atacs de gironisme, el seu to cofoïsta i ditiràmbic em va molestar. La meua qualitat de sobrevingut, a més, m'adjudicava un cert distanciament i em permetia esmolat el meu esperit crític contra el seu discurs panxacontent. I així, més que res per portar la contrària, vaig gosar interrompre'l:

«Tanmateix, val a dir que Girona no ha estat mai capdavantera de cap moviment artístic. La seva situació perifèrica respecte dels grans centres de producció l'ha privada de ser punta de llança de res en el terreny de l'art. Els estils hi han arribat amb retard i s'hi han ador-

mit: fixa't en el campanar de sant Feliu, per exemple, encara gòtic en ple segle XVI. De més a més, la càrrega d'edificis i d'història que els segles ens han fet tragar ha condicionat —i potser fins i tot frenat— les aportacions artístiques més agosarades i innovadores. La història ens pesa, per bé i per mal. És per això que aquí han fet fortuna els moviments amb una certa càrrega historicista, que entenen la tradició més com una aliada que no pas com una trava. Penso en el Noucentisme, en Fidel Aguilar, en Rafael Masó, per exemple. A triar entre l'arqueologia i l'avantguarda, Girona es queda sempre amb la primera. I no hi trobo res de mal, en aquesta tria, ara no em malinterpretis. Cadascú és com és».

De tota manera, al meu amic li va semblar que jo estava fent un flac favor al panegíric merescut i inevitable que tot ciutadà gironí deu, en justícia, a la seva ciutat. Va optar per un estirabot poc subtil: «Doncs què voldries, que ho haguessin tirat tot a terra, i tenir una ciutat funcional però despersonalitzada, en nom de la modernitat?». Però jo, ni cas:

«Aquesta concepció de l'art ha impregnat totes les disciplines de la creació artística. L'arquitectura n'és el cas paradigmàtic. Com pot desentendre's un arquitecte gironí de tots els murs amb liquen que l'envolten? Per força l'obra d'un arquitecte a Girona, en el cas que vulgui dialogar amb la ciutat i no pas fer un acte de sobèrbia, ha de ser coherent i ha de saber escoltar la ciutat sense negar-la. No tenim altre remei ni escapatòria que la de ser una ciutat amb museus i una ciutat-museu, i la nostra avantguarda artística serà sempre poc rupturista, poc... avantguardista». I vaig parar aquí, perquè el meu amic em mirava ja massa malament.

JOSEP PUJOL

VICENTE HUEDO

BOTIGUES

Botigues.— Hem sentit a dir moltes vegades que Girona «és una ciutat de botiguers». La frase té, sovint, connotacions pejoratives, com una mena de retret que pretén denunciar un determinat caràcter poc obert, gasiu, egoista, malfiat. És així el botiguer gironí?

El cronista oficial de la ciutat Enric Mirambell, en el seu llibre *Els gironins, entre la història i l'actualitat* ens diu que la mentalitat especial de botiguer ha existit i que en aquesta hi ha virtuts, tot i que «s'hi trobin detalls que indiquen tancament i limitació d'objectius». Per il·lustrar aquesta «mentalitat» especial, l'autor explica que per mantenir estable la clientela, el botiguer era fidel als seus clients, fins al punt d'anar a missa a determinada església «perquè la germana del senyor rector és clienta de casa». En l'aspecte polític, a vegades, i sempre amb la voluntat suprema d'aconterar la clientela, el botiguer s'afiliava a un partit, la dona a un altre i la cunyada a un de diferent, mentre que els fills s'apunten a una associació juvenil convenient. El senyor Mirambell afirma que es va sentir escandalitzat en sentir un botiguer que manifestava sense embuts: «Per a mi la pàtria és el calaix». Per Josep Pla, l'anomenat «esperit de botiguer» és aquell que creu que la seva botiga és el mateix centre del món i no sap dissimular-ho.

La botiga per damunt de tot, preservar el gènere de qualsevol contingència, posar paret de totxo davant la porta quan l'Onyar comença a pujar amenaçador, vigilar sempre la caixa, reduir al màxim les despeses.

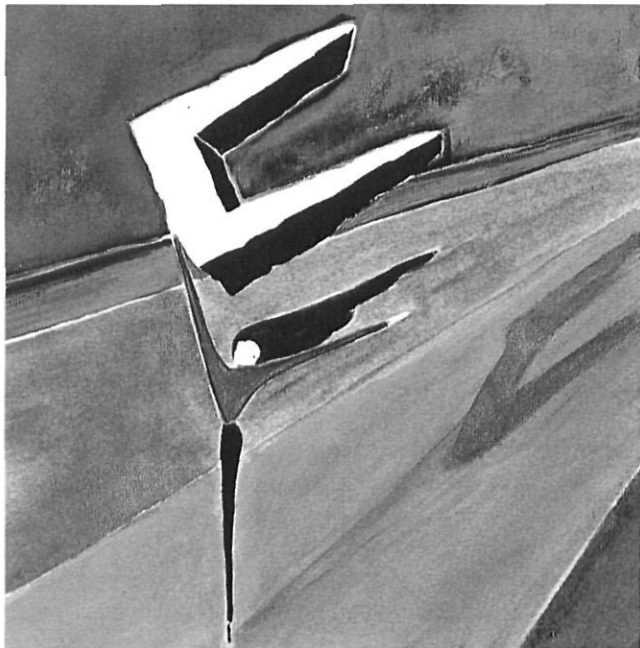
En el tracte amb el client, pot haver-hi una mena de deferència fingida, una malfiança primera si hom sospita que pot perdre el temps sense fer cap venda i, a voltes, una actitud distant, per bé que educada i pacient davant la possibilitat del guany. Canvis, innovacions, inversions, modernització. Aquestes eren paraules poc conegudes per l'anomenat «esperit botiguer». Les coses, però, han fet un tomb i el progrés s'ha imposat també en aquest reducte tancat, difícil i complicat que ha estat tradicionalment el comerç gironí.

Girona s'ha transformat, ha millorat, ha progressat i, amb ella, s'ha produït també la metamorfosi inevitable de la botiga tradicional al comerç modern, tot i que ha calgut trencar inèrcies i forçar, de vegades amb efectes externs, el revulsiu alliberador d'antics esquemes de senyor Esteve.

Els nous aparadors, els llums de neó, les reformes i les decoracions dels establiments comercials han aconseguit suprimir el caràcter més íntim d'allò que s'ha anomenat

«esperit de botiguer»? La veritat és que unes maneres de fer i de comportar-se, un tarannà quasi genètic, és difícil fer-lo canviar a cop de disseny. Les noves circumstàncies i el nou entorn urbà estan bastint, però, un nou model de botiguer, més obert i més dinàmic. Aquesta és també una aposta de futur.

MIQUEL FAÑANÀS

MONTSERRAT LACOMBA

CAMINS

AGUSTÍ CASANOVA I MASFERRER

Camins.— La *Revista de Girona* m'ha demanat que escriuï un article, com si es tractés d'un joc i, al mateix temps, se m'ha donat la paraula camí, una suggeridora paraula, perquè esdevingui el recurs literari de l'escrit.

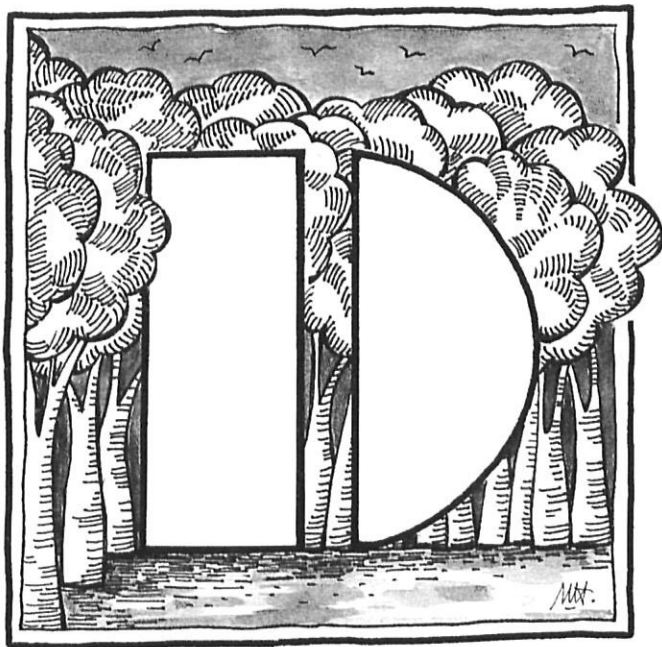
M'adono que les persones tenim dos camins: un recorre el passat, va sempre endarrera, aquest és el camí de la memòria, i l'altre s'adreça a l'esdevenidor, és la senda seguida per la imaginació. L'home està permanentment al bell mig d'una cruïlla, a vegades s'esllavissa tan dolçament com tormentosament cap als records de l'ahir com es veu estirat per la imaginació que se l'enduu cap un temps i un espai joiosos que encara no són.

Així, doncs, mesclaré memòria i imaginació per de jugar amb aquesta paraula que no la puc, ni la v canviar per cap d'altra. Aquesta és una joguina mo na, ja que quan era petit no n'hi havien amb aqu nom. Les nostres joguines portaven altres noms: pil espasa, pedra, camió, corda. Quan se li deia a un cany si volia venir a jugar a la pilota, ell sabia el que pressàvem: que aniríem plegats al camp de futbol on tr baríem més nens per fer un partit. Tanmateix, en aquells anys, al meu poble no hi havia camp de futbol i anomenàvem «camp de futbol» al pati de les Escoles Nacionals i a un prat als afores amb arbres que feien de porteria. Com ens agradava tirar xuts a la pilota! A un li dèiem Ramallets, un altre era en Kubala i, també, hi havia en César, que feia gols amb el cap. Ni un nen por-

tava el nom de jugadors del Real Madrid, que nosaltres tots érem del Barça.

De totes maneres el que més ens gradava era jugar a «estarrecam-se-les», que es jugava al costat de l'església parroquial, l'únic espai tancat amb tres parets que permetia que dos grups de nens, separats per una línia divisòria, es tiressin una pilota petita; quan la pilota estarracava a un nen aquest, a l'acte, quedava eliminat i plegava de jugar. En Lluís, conegut amb el motiu «la Rateta» per la seva agilitat i picardia, era el que tenia més punteria. Sempre guanyava i qui guanyava adquiria el dret d'exigir al capità de l'equip contrari que fes allò que li ordenés. En la mesura que ens fèiem grans anava progressivament augmentant la perillositat de les penyores. Abans tot consistia en anar a tocar el timbre d'una casa de senyors o dir qualsevol beneïteria a la primera persona que passés per la plaça, però al final vam perdre del tot la innocència i es van començar a crear situacions de risc: es va començar a aprendre a jugar a la vida de veritat.

Ara bé, en aquell temps, en cas que un nen hagués dit: «vols jugar al camí amb mi?». L'altre no l'hagués entès de cap manera i el més probable és que pensés que li volia prendre el pèl. En els camins, només, s'hi podia córrer o caminar. He hagut d'esperar molts anys perquè algú em proposés jugar amb el «camí» i això és el que acabo de fer.

MERCÈ HUERTA

DEVESA

Devesa.— Navego pel mar dels plàtans de la Devesa. M'enfonso en les seves ones verdes i imponents com una vela vinclada per la força abassegadora d'aquest mar arbori. En la penombra de la matinada clapotejo com un nàufreg sense rumb i esdevinc una presència muda i erta: la immensitat implacable d'aquest mar em xucla l'escalfor del cos, m'immobilitza i em converteix en la desferra inútil d'un rai ancorat als troncs grisos i monòtons de la riba. Fins que, lentament, tot el mar d'un verd desvirtuat, s'il·lumina, es desdibuixa i desapareix. I el sol, cada vegada més alt, va tenyint les fulles encara esclarissades d'una brillantor intensa i penetra pels plecs dels arbres i els amanseix i els dota d'una calidesa natural.

El temps s'atura en el vèrtex que tracen els plàtans i s'eternitza en les capçades que tenen regust de llum. I si abaixo els ulls, els troncs esdevenen, sota la pell de camuflatge, cossos gruixuts, voluminosos, que conjuminen l'antiguitat i la força, l'elegància i la sobrietat. La llisora d'aquests cossos només és interrompuda per esvorancs que es mostren impúdics, com boques obertes, com ulls dessagnats migpartits pel ganivet esmolat d'una mà enèrgica i cruel. Les nines d'aquests ulls són caus de teranyines que abracen fulles seques i algun insecte mort, atrapat a la tomba plàcida que li ha guarnit la pregonesa del tronc.

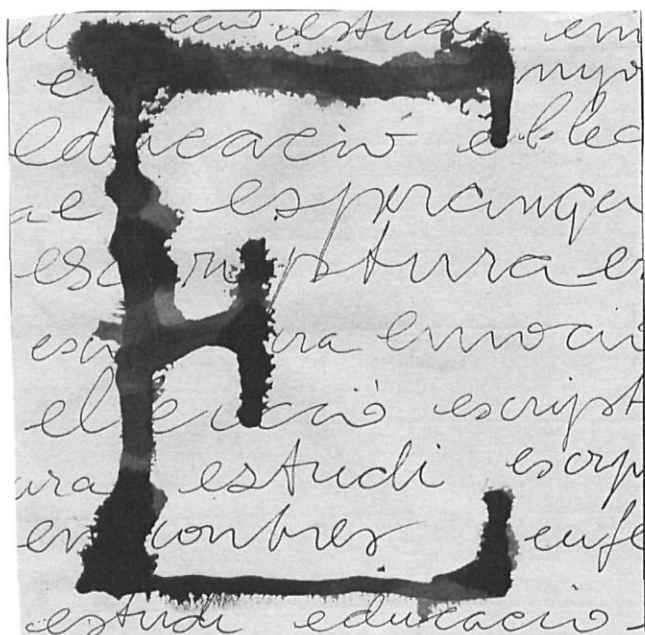
Les arrels, quadernes que s'escampen traçant formes enigmàtiques, es claven al terra amb dits vigorosos, zigzaguegen entre els grups de lliris que es baden com paperines delicades tot alzinant-se entre el munt de fulles espargides que formen pisos estratificats. Els esbarzers, companys fidels de les arrels molsudes dels plàtans, recorren el sòl i s'hi arrapen amb la sinuositat de la serp. L'olor de terra humida és penetrant i es barreja amb la puresa d'un aire que sembla aïllar-se del món, seduït per aquest recer que conformen els arbres.

Només quatre pedretes blanques clapegen el negre intens de les fulles caigudes que, a poc a poc, es desfiguren, s'esmicolen i esdevenen escorrancs tortuosos, rius de podridura que desemboquen, de forma gairebé imperceptible, al terra argilós. Aquests rierols de mort contrasten amb la verdor i la lluminositat de les fulles renascudes. Algunes tot just treuen el nas penjades al bressol de la branca tendra, preludi de la robustesa que li donaran els anys.

I, de sobte, tot observant la naixó de fulles incendiades per la claror victoriosa, una visió inesperada i delirant em captiva: el campanar de la catedral amb l'àngel que el corona, vigilant, extàtic i majestuós, sedueix les capçades dels arbres, els troncs poderosos, les arrels insinuants i em transforma en la carcassa d'un bot revellit, en un rellotge extenuat entre els corriols evanescents, en una pura forma despallada, per dotar de màgia tot el que mai no podran observar els ulls: l'enigma alat del campanar de la catedral es bressa en el silenci espès i pautat de la devesa i la lluminositat creixent s'extasia amb el misteri de l'instant.

Mentrestant, els falciots comencen a xisclar. Travessen el cel i els seus crits es confonen amb els roncs remots dels cotxes. Un rossinyol refila incansable entre el clam discordat de tres garses que juguen a empaitar-se i rere meu tan sols queden ombres projectades com llances, barrejant-se efímeres amb els troncs, formant voltes imperfectes, columnes inacabables de cera negra, vials que fistonegen el velam encès i turgent dels arbres.

MA. ROSA FONT

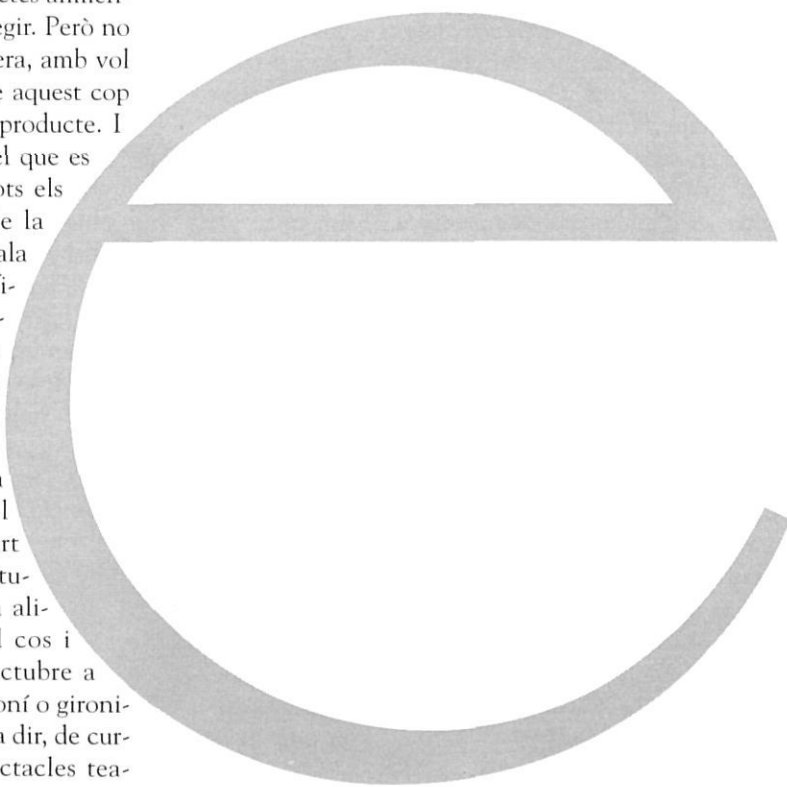
TONYI BARBERO

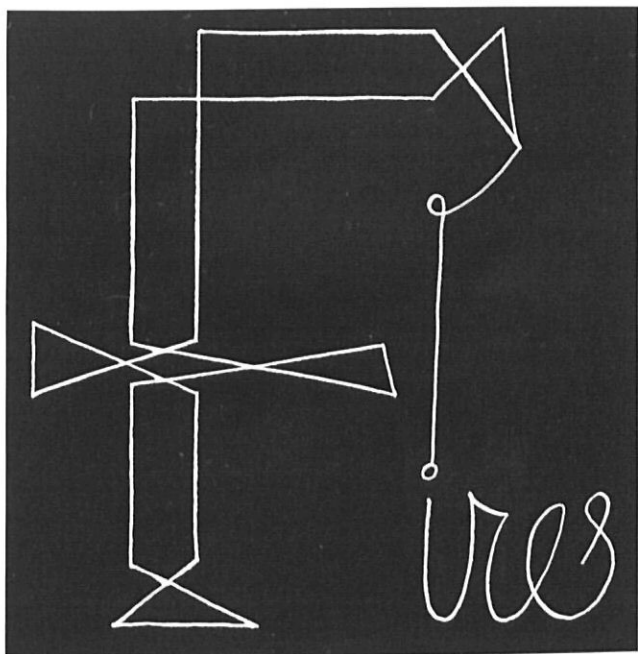
trals, estudis oficials, competicions, presentacions de llibres, congressos, simposis, fires, d'iniciatives públiques i d'iniciatives privades n'hi ha per complaure a grans i petits, homes i dones. És clar que sovint la concentració d'activitats en uns dies i unes temporades determinades converteixen part del calendari en un paisatge erm i poc atractiu. És clar que sovint l'auditori o la clientela es repeteix en uns llocs concrets, es manté estable i no augmenta ni disminueix. És clar que sovint es formen cercles més o menys tancats i els integrants dels uns i dels altres no s'interfereixen mútuament. És clar que sovint es fa difícil lluitar contra l'individualisme excessiu, la descoordinació i els interessos partidistes. És clar que sempre prevaldrà el dinamisme i la inquietud del material humà gironí, capaç d'enlairar la ciutat des de l'ombrívola foscor d'un passat gris i negre fins al paradís retrobat d'un present que té els colors de les cases de l'Onyar.

MARIÀNGELA VILALLONGA

EQUIPAMENTS

Equipaments.— Girona Equipaments podria ser el nom d'una empresa dedicada a subministrar materials de tota mena, posem per cas parament de casa, productes alimentaris o qualsevol altre estri que hi vulguem afegir. Però no es tracta d'això, sinó de reflexionar a la lleugera, amb vol d'ocell, sobre els equipaments de Girona, que aquest cop sí que l'ordre dels factors altera el valor del producte. I d'equipaments culturals i esportius, que és del que es tracta, a la Girona de 1995 n'hi ha per a tots els gustos. D'una ullada ràpida podem volar de la Mercè a la Casa de Cultura, d'Espais a la Sala Fidel Aguilar, de la Universitat a l'Escola Oficial d'Idiomes, del Teatre Municipal a la Planeta, del GEiEG al Valvi, de l'ADAC a la Fundació Prudenci Bertrana, de la Fontana d'Or a la Fundació la Caixa, del Conservatori a l'Escola de Turisme, del Punt Groc a l'estadi de Montilivi, dels Cinemes Catalunya a l'Estudi Truffaut, del Casino al Platea, del Call al Recinte Firal i haurem recorregut una part prou representativa d'aquelles entitats, institucions o societats privades que es dediquen a alimentar espiritualment i esportivament el cos i l'ànima del gironí d'avui. Especialment d'octubre a juny, i segons quins dies de la setmana, un gironí o gironina no pot abastar l'oferta que se li ofereix. És a dir, de cursos, cursets, conferències, exposicions, espectacles tea-

DOMÈNEC FITA

FIRÉS

Fires.— Fressa. Potser el primer record és de fressa. Un núvol de soroll sota els arbres poderosos que es va esfilagarsant a mida que t'hi acostes: l'home dels globos vociferant la mercaderia, el clàxon dels cotxes de juguina, la sirena dels autos de xoc, la cantarella dels números de la tómbola.

Un instant precís a la memòria, vivíssim: jo arrapada al pal d'un cavall de fusta, amb garlandes de roses i sella de purpurina, girant i girant mentre Tom Jones trona Dilaila. Tinc el pressentiment que mai no creixeré. Tanco els ulls i desitjo. Mary Poppins i l'escuraxemeneies cavalcant pel Londres victorià. La fireta de les parades embolicada amb cel·lofana em fa pampallugues cobdiciosos.

Imatges pintades a les parets de llauna de les barraques. Dones exuberants, pletòriques d'hormones amb la carn d'un rosa innocent. Monstres fantàstics, plens de punxes i urpes, amb cos d'escata verda i atributs humans. Les germanes mínimes, l'home serp. Les misèries humanes que es mostren impúdicament al ritme frenètic de les cançons de moda.

Un tren-cuc té tot de cors dibuixats als vagons. Cors travessats per una sageta. Una aroma de cotó de sucre s'enfila fins a la caseta on venen les entrades i una bafarada d'amor, tímidament, es desprèn de les pomes cobertes de caramel. Em temo que sóc la dona barbuda.

Roina, humitat. Pluja i plàtan, arbre i aigua. Tendals, plàstics, lones que fan d'aixopluc, i a les quals,

per un instant, la mullena i la bombeta presten una lluentor diamantina. De cada gota tardoral penja, subtilíssim, un fil de tristesa. El misteri dels rius plana damunt la gent com una boira gastada.

Els parents de poble vénen per donar un volt al Certamen. Un artilugi deliciós escup unes bales de palla petitoïnes, perfectes, sobre una cinta transportadora. És una màquina de batre en miniatura. Els gironins, tan dignes, fem cara de no sorprendre'ns de res.

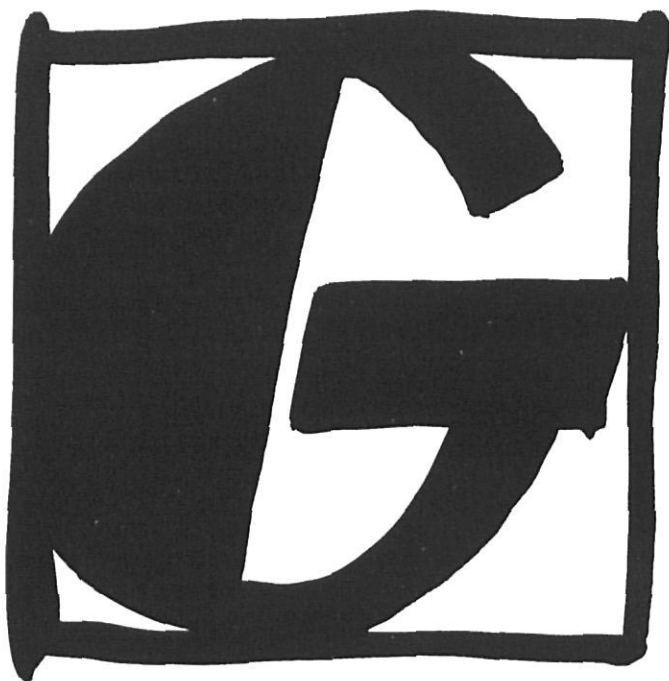
Estovalles de fil, canelons, vedella amb bolets. Rostit. En una casa com cal no hi ha festa sense rostit. Segons com, sorprèn un matí untat d'un sol melós i daurat com un darrer vestigi d'estiu.

Vins i licors, rebosteria, cafès. Llarguíssimes sobretaules en les quals la conversa es trenca i destrenca amb el fum. Impaciència fins que arriba l'hora del circ. Les trapezistes duen el cabell recollit i salten al buit deixant un rastre de

pintallavis. Hi ha una ferum de bèstia engabiada i uns pallassos que no fan riure. L'estrèpit del tren enlairat ens forada les orelles quan tornem a casa.

Sant Narcís espera pacientment que es vagi desgranant la llarguíssima cua de fidels que van a buscar les bossetes de cotó miraculós. No trigaràn a arribar els dies de mal d'orella. Un escolanet de cartró pedra, negre i amb el cap rinxolat contempla atònit l'aglomeració de l'ofici des d'una capella lateral. Avui les sabates apreten i qui té un àtom d'identitat estrena. La memòria s'emplena de crisantems. El llarg hivern truca a la porta.

NATÀLIA MOLERO

NARCÍS COMADIRA

GÒTIC

Gòtic.— La G. Podria ser la de Girona. Massa gran. Algú, no sé qui, ha decidit que fos la de gòtic. Ens quedem amb la G de gòtic, que és una G d'un adjectiu, no pas d'un substantiu, tot i que ja l'hem substantivitzat. Diem: el gòtic m'agrada molt. Diem: el gòtic em fa basarda. Pensem en un estil, en un període històric concret? Pensem en pintura? En escultura? En arquitectura? En cuina? Pensem en una mica tot plegat, és a dir, en més que un estil? Pensem en un esperit? Cal limitar-se. Limitem-nos.

La G de gòtic i la G de Girona donen bàsicament arquitectura i donen bàsicament la Catedral. Massa tòpic, desestimem-ho. Donen Sant Feliu. Massa impur, desestimem-ho. Donen Sant Domènec. Perfecte. Quedem-nos amb Sant Domènec. És que no hi ha més gòtic a Girona? Sí, i tant! Hi ha la nau de la Mercè, el segon pis del claustre de Sant Daniel, les restes del claustre de Sant Francesc, dividides entre unes botigues del carrer Nou i l'església de S'Agaró, la façana de la Pia Almoina, cases i casetes al barri vell, finestres i finestretes, columnes i columnetes. I la nau del Mercadal, és clar!

Quedem-nos amb Sant Domènec. Per què? Doncs perquè, en aquests moments, Sant Domènec és possiblement l'edifici gòtic de Girona més necessitat de la nostra atenció. He dit

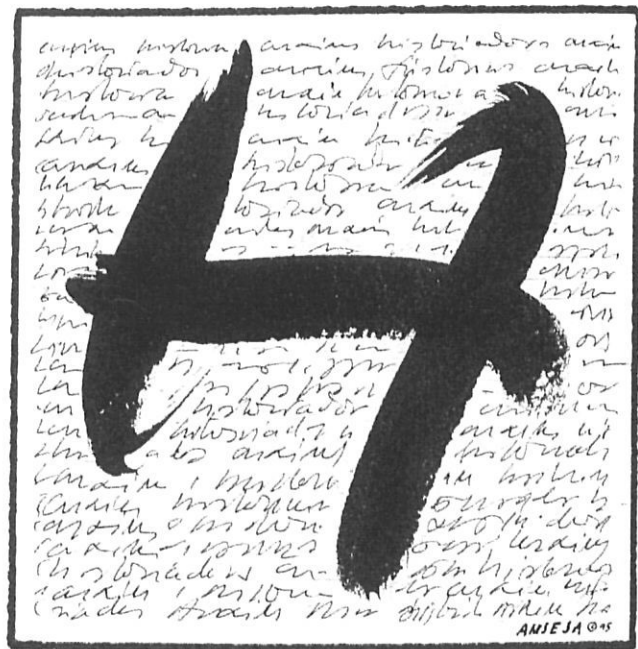
edifici i hauria d'haver dit conjunt. Sant Domènec és un magnífic conjunt de construccions gòtiques: l'església, el claustre, la sala capitular, el refetor, el dormitori de novicis. Algú es preguntarà: tot això hi ha a Sant Domènec? Sí, tot això. I com és que no ho coneixem? Com és que només hem vist l'església i el claustre? Doncs molt senzill, perquè els altres espais no es poden veure. Estan tancats, tapiats, apuntalats, esperant que algú s'adoni que cal restaurar-los i posar-los en ús. Sant Domènec és, en aquests moments, una de les grans vergonyes gironines.

Com es pot permetre una ciutat orgullosa d'ella mateixa, que va pel món creient-se culta i feliç, tenir un dels conjunts gòtics més importants de Catalunya, un exemple perfecte de convent mendicant, abandonat a la seva sort, és a dir a la degradació paulatina i qui sap si irreversible? L'església, amb els finestrals trencats, oberta a la intempèrie, a les humitats, la pluja i el vent. I a més amb un seriós problema estructural al primer contrafort de la dreta. Què passaria si s'ensorrés la primera crugia? No ho vull pas ni imaginar: quins marrameus, quines corredisses buscant un cap de turc! El claustre, un dels claustres més elegants de Catalunya, apuntalat per preservar-lo. La sala capitular, una capella gòtica de proporcions perfectes, amb claus de volta esculpides, encara partida pel forjat que hi van fer els militars fa cent cinquanta anys. El refetor, una sala preciosa amb arcs carpanells, apuntalada i tapiada. El dormitori, una nau amb arcs ogivals diafragmàtics,

també tapiat i abandonat a la sort dels degoters de la seva coberta. Tot plegat misèria, incúria, tristesa. I vergonya.

Suposo que l'Ajuntament creu que és la Universitat qui ha de restaurar el conjunt, suposo que la Universitat creu que és Patrimoni qui ha de fer-ho, i suposo que Patrimoni no té ni un ral i que a més no vol invertir en una ciutat en la qual les seves inversions se les apunta un altre. I suposo que el cas de Patrimoni és el mateix de la Diputació. Tot plegat lamentable. I Sant Domènec resistent apuntalat com a vergonya dels gironins i de tots els catalans. Palerm m'enamora! Perdó, volia dir Girona.

NARCÍS COMADIRA

ENRIC ANSESA GIRONELLA

HISTÒRIA

Història.— Història d'un Tetragrammaton cabalístic: (Y)HW(H) Al final del segle XVIII, un il·lustrat gironí que escorcollava documents a l'arxiu de la ciutat va adonar-se d'un lligall enquadernat amb un full de guarda hebraic, ornat d'una escriptura d'aranya incomprendible. En no trobar ningú que li sabés interpretar les inscripcions i una mena de colofó que hi havia gravat en lletres vermelloses, majestàtiques i desiguals, va fer-ne un calc i va enviar-lo amb un correu a l'Acadèmia de les Belles Lletres de París. Li digueren que el pergami contenia un cant d'amor desesperat d'una parella de joves del call gironí, coronat per una composició que feia en una altra cal·ligrafia: *Ara la llum nova els devorà, amb llurs porcions*, al costat d'un dibuix amb els caràcters cabalístics YHWH, mots obscurs que els erudits del país desconeixien. El poema parlava d'una fugaç trobada de dos amants del carrer de Sant Llorenç, a ben segur una relació furtiva, donat el to pujat i atrevit de certes imatges i metàfores, allunyades d'aquell precepte bíblic que recomanava una unió justa que donés fills que enaltissin el nom sagrat de l'Altíssim.

La interpretació del poema s'havia de llegir segons la via cabalística a la qual eren tan aficionats certs tractadistes gironins. L'amor ben entès havia de ser una articulació perfecta d'elements divins i humans. La teosofia dels místics gironins exigia que l'encontre sexual, beneït per unes noces, fos una unió de dos sefirots, la Saviesa i l'Enteniment en la qual Déu vessa l'ànima, segons la successió de les deu ema-

nacions divines de la Càbala que es representen en forma d'arbre. El savi parisenc li desenvolupà l'anagrama que tan preocupava el nostre historiador local; li exposava els punts bàsics d'aquesta filosofia, els principis de la moral sexual, de com l'ajustament carnal de l'home i la dona a la terra reflecteixen la unió mística de les forces espirituals del món celestial. Cel i terra fan la Unitat, i la Divina Presència es col·loca entre home i dona per ajudar-los en el sant deure de l'engendrament dels fills. Segons les teories d'un tal Rabí Equiva i també en el tractat *haZohar*, III, 81 a, hom creia que el mot marit ('ys) i el mot muller ('sh), comprenen amb signes hebraics, la lletra Y i la lletra H, és a dir els noms de Déu. D'una manera entenedora li explicava que marit i muller (en definitiva, YH) eren l'abreujament del Tetragrammaton YHWH. Quan la relació entre home i dona és impura desapareix Déu de les seves consciències, és a dir la Y de «marit» i la H de «muller». Llavors l'anagrama desprovisat d'aquestes dues lletres resta: HW que significa «foc».

La divina presència fugia quant només hi havia escalfament entre els enamorats sense compromís etern. L'expressió amb la qual es tancava el poema donava més relleu a forma HW en detriment de YH. A ben segur que la relació dels amants era secreta i se'ls podia aplicar el misteri de l'escriptura: *Els dolents són estranys al ventre de la mare* (Ps. 58.4). La llavor dels joves, un líquid pudent s'escampava com una espina que es clava (Gn. 39:9). L'escrit al marge, *Ara la llum nova els devorà...* (Os, 5:7), escrit potser per un rabí que els censurava, era un advertiment i la condemna contra tots aquells qui prenen la dona considerant només la seva bellesa i el cos, sense pensaments purs ni elevats.

PEP VILA

JOSEP M. OLIVERAS

JAUME FAIXÓ

A les últimes dècades, però, tot ha canviat de mig a mig. El bisbe no viu al Palau i el Govern militar és molt discret. Molts convents s'han buidat i han estat enderrocats o reconvertits en edificis d'ús públic. De les casernes gairebé no en queda res. Els militars van de paisà. Però de funcionaris civils a Girona ara n'hi ha més que mai. Girona continua essent capital de província espanyola però a més és una de les ciutats catalanes que centralitzen l'administració autònoma. Voleu un símbol clar de la situació actual? A la Gran Via continua en ple funcionament, en un singular edifici del temps del franquisme, la Delegació d'Hisenda, que recapta i administra els diners provincials. Al carrer de Barcelona s'ha erigit fa pocs anys la seu gironina del Departament d'Economia i Finances de la Generalitat. Allà es reuneixen i fiscalitzen els cabals autonòmics. Ara coincideixen, doncs, les velles institucions civils i les noves en una apoteosi administrativa sensacional, amb figures tan pintoresques com els consells comarcals, que a Girona també n'hi ha un. A can Comadira, doncs, podran continuar venent banderes de Catalunya i d'Espanya durant molt de temps.

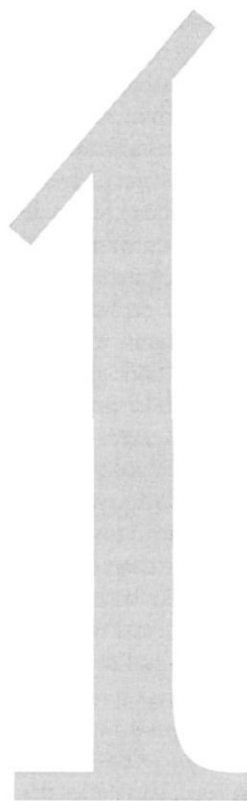
INSTITUCIONS

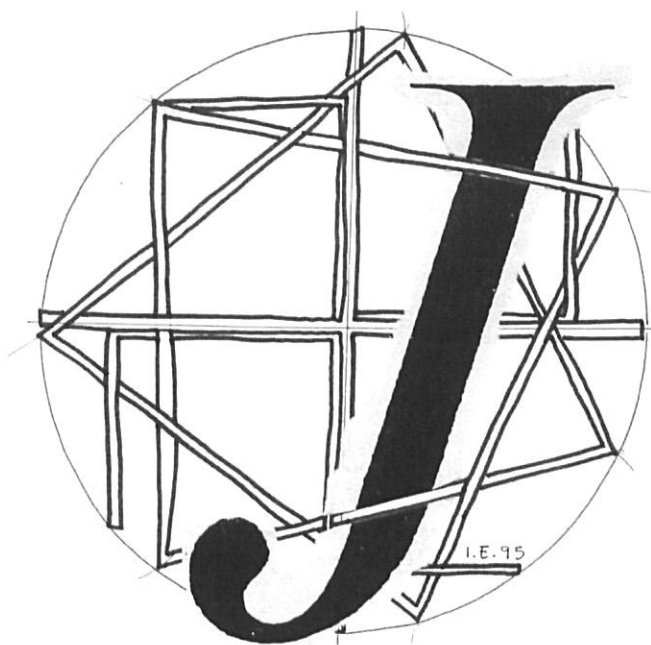
MIQUEL PAIROLÍ

Institucions.— Una diferència de Girona amb d'altres ciutats mitjanes de Catalunya és el pes que, en els darrers cent cinquanta anys, per no anar més enllà, hi han tingut allò que genèricament podem anomenar «institucions». Les administracions eclesiàstica, militar i civil han donat forma a la geografia física i humana de la ciutat.

Des dels segles obscurs, Girona és ciutat episcopal, la seu d'una extensa regió eclesiàstica. A la ciutat, a més, s'instal·laren ordes religiosos de tota mena, que donaren al nucli antic una densitat conventual aclaparadora. La situació de Girona en el camí de França li ha valgut també una intensa història militar. A Girona, fins fa quatre dies, hi havia guarnicions importants. L'element militar ha posat en el paisatge gironí muralles i casernes, oficials i soldadesca. Des del 1833 Girona ha estat, a més, capital de província, amb tot el que això ha representat de trànsit i instal·lació de funcionaris i de construcció d'edificis destinats a la gestió provincial.

Tota aquesta diversitat administrativa ha estat consubstancial a la història i a la vida de la ciutat i n'ha format part. Eclesiàstics, militars i funcionaris han tingut un pes decisiu a definir el perill urbà i social de Girona. Sense els dos primers braços el paisatge de la Girona vella és purament inimaginable. Militars i funcionaris —no tant els eclesiàstics— eren sovint gent forastera que passava per la ciutat en un moment o altre de la seva carrera i que solia fer-se poc amb els naturals del país. Passaven les persones però perdurava la institució.

IGNASI ESTEVE

JUEUS

Jueus.— Tierno Galván admetia que la nostra societat tenia un 90 per cent de cultura judeo-cristiana. El va contestar amablement Ma. Aurèlia Campmany dient-li que era molt ranci perquè ja podríem parlar, rodonament, d'un cent per cent. Tot i que deu ser de mal reduir a percentatges una tal naturalesa de les arrels, es veu l'afinitat entre els dos parers, fets per la via intel·lectual. Hi ha una altra via per arribar a la percepció del que es diu orígens, fonts, arrels, segons l'abrandament del consumidor. És la via directa, de la presència de testimonis, dels noms que es queden plantats a l'escenografia urbana, amb ombres i penombres de la memòria, sense anar a regirar arxius i cròniques. Aquest és el cas de Girona amb els jueus, una presència que està augmentant en reconeixement. Des del carrer se sap molt bé que ja hi ha qui investiga informació de la vida dels jueus, dels nostres. Un treball divers aflorarà, segur. És allò que es diu amb un punt de sorna: si no fas tu una conferència sobre els jueus, no pateixis, ja te la faran.

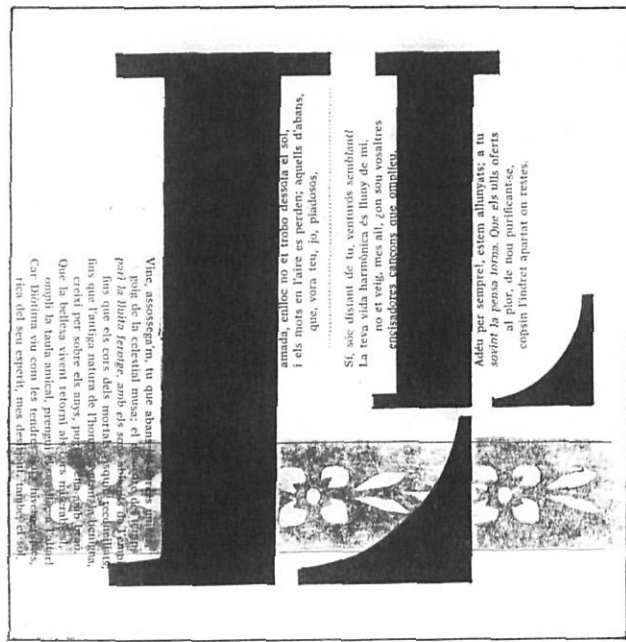
La notícia dels jueus a Girona evoluciona. Hem anat variant el retrat que teníem d'aquella comunitat. S'han passat èpoques magres en aportacions rigoroses i tiràvem pel dret a l'hora de fer-nos-en idea exacta. Moltes contradiccions, heus aquí algunes. Durant segles l'Església catòlica parlava el Divendres Sant dels «pèrfids jueus», fins que un papa amb profund sentit comú va agafar el punt de la i, convertint-lo en un punt final; en canvi, en els primers temps, l'apòstol Pau havia pensat venir a la Tarraconense

perquè hi havia molts jueus i, on ell havia estat, els jueus se l'escoltaven bé a les sinagogues. Una altra: si varen establir-se aquí fou per una atracció feta pels reis catalanoaragonesos; però després vénen les expulsions a càrrec d'uns altres monarques. Diversitat de criteris que, amb els llibres d'ensenyament als dits, t'ho podies prendre com una *corrida* de toros amb veredictes final de diversitat d'opinions. Continuem: el call de Girona imprimia caràcter de tancament, portes i negocis dubtosos, era el gota a gota de la nostra infància; però un altre dia —o una altra conferència— et descobria que els jueus també sabien anar a les ocasions oberres de defensa de ciutats i pobles. El menyspreu del col·lectiu era clar en aquella manera de quantificar un esparrac als pantalons, quan érem petits: mares i àvies en deien un set, si era reduït, però si ja era respectable era un «nas de jueu»; era el mateix nas que els caricaturistes convertien en distintiu ètnic, amb èmfasi-salseta de xenofòbia. Per contrast, molts gironins, han reconegut que posseeixen no poques virtuts pròpies dels jueus. Fet i fet és el que diu un humorista, que la història és una batedora; si els fenicis, invasors en principi, es converteixen al judaisme, aneu a saber si la traça en fer comerç ho devem als uns o als altres.

Hi ha un parell de fets ben significatius. Per una banda, si els jueus s'estableixen a Girona ho fan atrets pel comte Dela i el bisbe Teotari, que els ofereixen vint-cinc cases que els canonges han desocupat per anar a viure a la canònica de la seu; i per ironia dels signes de la història, temps vindrà que des del campanar es tiren pedres contra les cases dels jueus, que aleshores eren situades a l'actual plaça dels Apòstols. El contrast és tan vertical —ja veig la punteria fàcil des del campanar— que el trobo símbol de la relació:

amor/odi, protecció/repressió, tolerància/persecució, com un llarg desfullament de la margarida, amb anys i segles entre pètal i pètal. Cal anar-ho assumint, com un material constructor d'història. Però història amb sentiments —més que percentatges— com aquell de Bonas-truc ça Porta: «Vaig deixar la meva família. Allà, amb els estimats nens educats damunt dels meus genolls, vaig deixar també la meva ànima. El meu cor i els meus ulls estaran amb ells per sempre». Un testimoni categòric, des del seu exili. Un esperit així l'hem de repatriar i empadronar-lo definitivament a Girona. Com un acte de bona urbanitat.

JORDI DALMAU

EDUARD VILA I FÀBREGA

LLETRES

Lletres.— – Davant de la pàgina en blanc –em diu el meu amic poeta–, temo el moment d'embrutar-la amb les lletres. Estampar-hi les lletres, em sembla que és com estampar-hi la pròpia vanitat.

Anem de camí cap a la llibreria. Les seves paraules em fan veure que les llibreries podrien ser els temples de la vanitat. Replico:

– De cap manera! Les lletres són un bé de Déu, són el nostre aliment. A mi, al revés que a tu, em deprimeix la pàgina en blanc. M'agrada veure-la atapeïda de formigues. Les lletres, no ho has pensat mai?, són com formigues en moviment. Sempre es belluguen, caminen...

– Caminen... Cap a on? –em diu ell, sorprès.

– Cap al cervell. El cervell és l'estació final, la seva tomba. No ho podem evitar: el nostre cervell és ple de formigues en constant vaivé. A vegades es devoren entre elles. L'única solució seria deixar de llegir, però això és impossible. Llegim fins i tot quan no ens adonem que llegim. És a dir, sempre.

– La lletra mata, l'esperit vivifica. Ho llegim a la segona carta de sant Pau als corintis.

El meu amic poeta no es dóna mai per vençut. És més idealista que jo.

– D'acord –li contesto–, però sant Pau es referia a la lletra de la Llei. Sèneca, en canvi, va escriure que la lectura alimenta l'esperit i li serveix de repòs quan està cansat de l'estudi.

– A mi també em passa –reconeix el meu amic poeta–. Quan em canso de l'estudi, llegeixo. Quina paradoxa, no?

– Tot és llegir, però són lectures diferents. Hi ha molts nivells de lectura.

Hem travessat el pont de les Peixateries Velles. Entrem a la llibreria. Comencem a remenar llibres. Llàstima –penso– que els seus autors no puguin ser testimonis de la nostra fascinació pels llibres. Haurien de ser aquí, veient com nosaltres, els lectors, triem i remenem. Miro el meu amic poeta i li dic:

– Si l'atenció dels que escolten augmenta la felicitat del qui parla, la visió dels lectors viciosos, com ara nosaltres, faria morir de felicitat l'escriptor. No et sembla?

– O el faria morir d'infart –em replica ell, escèptic–. Sobretot si constata que el seu llibre no el compra ningú.

M'enfado una mica i li etzibo:

– També podria tenir l'infart si s'adonava que el seu llibre no l'entén ningú. Els poetes acostumeu a ser críptics.

– Tens raó. Ho som. I és veritat que si el llibre no s'entén, la lectura no produeix cap plaer.

– Llegir i no comprendre és com no llegir, diu un proverbi medieval. Però en fi, no ho deia per tu.

L'encarregat de la llibreria ens mira de reüll. És hora de tancar.

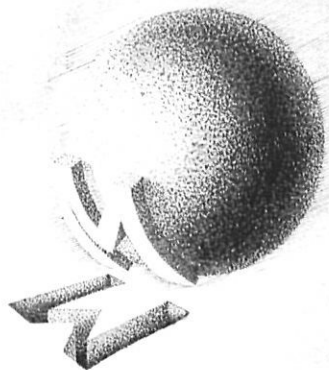
– Hauràs de deixar la poesia –dic al meu amic poeta–. La poesia no dóna diners.

– En això també tens raó. Tanmateix, consola pensar que en els diners tampoc no hi ha poesia.

Sortim de la llibreria. M'adono que el meu amic poeta està una mica abatut. Me'l miro un moment i li dic:

– No deixis d'escriure, sents? Qui escriu, ja ho saps: llegeix dues vegades.

JAUME REIXACH

JORDI MARTORANNO

MERCADAL

Mercadal.— Des del bell mig de la plaça de la Constitució, mentre et guaito em guaites, noia de bronze. Espectador i escenari ens confonem amb una mirada dual que potser es marfon comuna: qui és qui?: qui el paisatge, qui la consciència? Què ens pertany: aquesta llum del crepuscle que s'enfonsa corbada en els teus ulls, és la mateixa llum que s'escola vertical i abrupta en els meus?

Passejo per les artèries d'aquest Eixample.

La memòria còsmica del raval conserva la imatge d'un captaire que cinc-cents anys enera va contemplar uns lliris brotats ran la murada de la ciutat. També el crit final d'una dona tancada a la presó femenina del carrer Galera. Un crit que durant molts decennis va residir en letargia dins els ventricles callats del barri, esclatant una tarda d'estiu i acoblant-se amb el lirisme del saxo d'un brasiler que ofería un concert a la plaça Josep Pla. Del retop de sons en va néixer una pluja calenta.

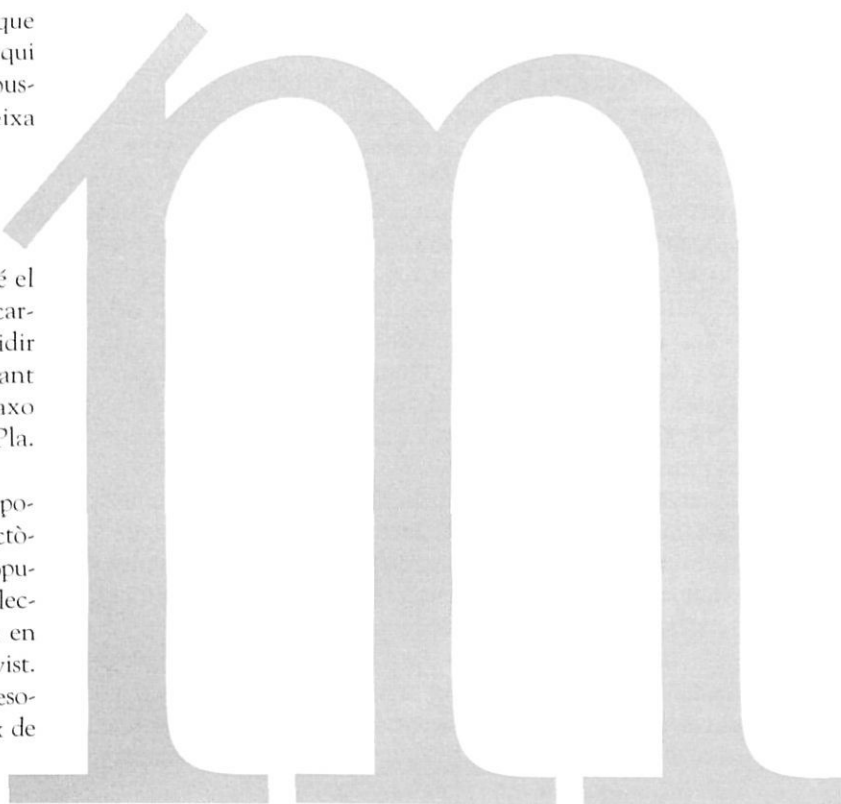
El vell Mercadal ha viscut en els homes i les dones, poblant-los de nit, d'espais i hortes, de brutalisme arquitectònic, d'estil tardofeixista, d'ordres neoclàssics, de civil populós, de catedrals del diner, de places dures, de molins reflectits en les sèquies. De sèquies reflectides ja altra vegada en els ulls dels ciutadans, a través dels quals el Mercadal ha vist. I s'ha sotmès a l'obligació de viure, modulant la pròpia fesomia en el rostre de la seva gent, submergint-se en el flux de la història, contrapuntant, així, els valors eterns de la Girona antiga, tan plena de dominació extemporània.

Ha reconegut la prolongació immortal del rostre d'una dona romana, que després de ser enterrada —en el cementiri descobert sota l'actual plaça de la Constitució— va reaparèixer debilitada per la febre, mentre rondava la muralla medieval que llavors impedia l'accés a la ciutat als malalts de pesta. La mateixa dona que segles més tard, amb l'afany de reconstruir el seu llinatge, estudia els primers documents sobre el Mercadal (1493). I entre els fulls apergaminats descobreix els noms d'una dona que coincideixen amb els seus. Atribueix la concordança a l'atzar.

El 1933 (vagues dels obrers de la Grober) el Mercadal va percebre un moment futur, que algun dia esdevindria la prehistòria d'alguna història. Va contemplar la força benefactora —messiànica, plenament religiosa— de la violència: les desamortitzacions del XIX van propiciar les parcel·lacions dels convents de Santa Clara, Sant Francesc i Sant Agustí, afavorint l'expansió de la ciutat, la ruptura entre dos mons, una transició atenuada encara per les formes apol·línies del Pont de Pedra.

Penja un capvespre de tramoia. La torre de les Aigües, despullada, sobresurt desafiant aquest subtil ordre del desordre. Passejo per les artèries de l'Eixample, pres de l'engany que ens humanitza: el miratge de transitar els carrers. Eludint, així, una veritat més temible, saber que són els carrers qui ens transiten.

LLUÍS MUNTADA

CARLES VIVÓ

NARCÍS

Narcís.— Narcís, sant, bisbe i màrtir, el nostre mai prou ponderat patró de Girona, és com una mena de patriarca dels personatges llegendaris de la ciutat, al cim de l'escalafó fantasmal. I és per això que, cada any, el dia 29 d'octubre, el dia del seu sant (que és ell mateix, vatua!) convida a tots els altres personatges que protagonitzen les nostres llegendes a una festassa que es fa al claustre de la Catedral, a mitjanit. Permeteu-me que, com a testimoni d'excepció, (ep, invitat com a cronista, no pas com a fantasma!), us conti com va anar la cosa la darrera vegada que es va celebrar.

Al bell mig del claustre havien instal·lat, amb penes i treballs, la cadira de Carlemany, el tron episcopal de pedra, on sant Narcís es va asseure per tal de presidir la festa de la seva onomàstica. El menjar havia estat cuinat, naturalment, per la majordoma de sant Narcís i santa Afra. Tant sí com no, la majordoma va aconseguir posar de primer plat una exquisida sopa de menta. Del servei en va tenir cura, guarnit de cambrer, Josafat, el campaner assassí, molt calmat després d'haver begut una bona tassa de llet amb bromur. A un costat, els fantasmes de sang blava marcaven les distàncies: l'emperador Carlemany explicava allò de les darreres eleccions al Parlament europeu al comte Ramon Berenguer, Cap d'Estopes, que, molt polidament, s'escurava les ungles amb el punyal que li havien clavat a l'esquena quan caçava pels boscos d'Hostalric, mentre el seu falcó, tot volant, jugava a cuit-i-amagar amb les mosques de sant Narcís.

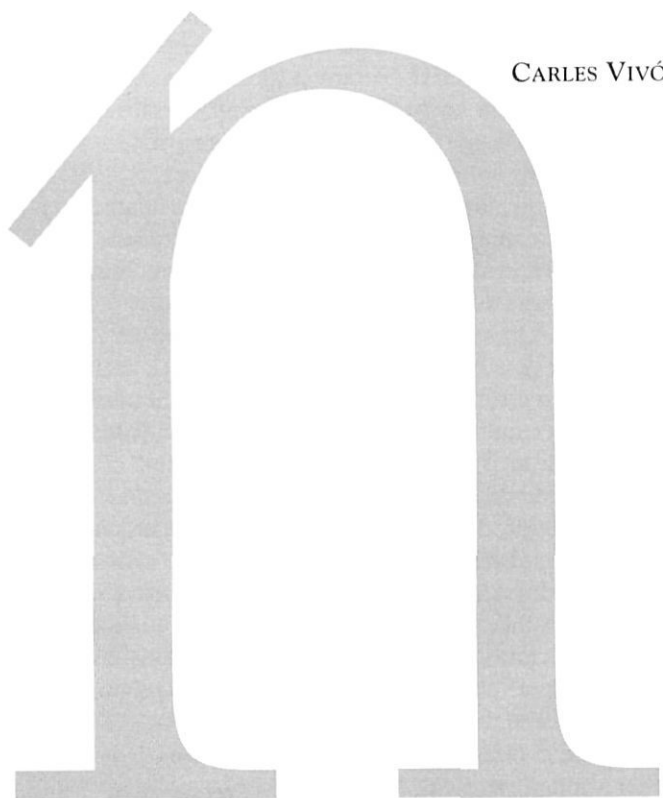
El Tarlà de l'Argenteria, que havia portat una safata amb saborosos xuixos com a obsequi a l'amfitrió, feia giravoltes i equilibris sobre una corda tensada de costat a costat del claustre. Molt acomplexat pels seus tres caps, el monstre Gerió, s'amagava darrere una cantonada del claustre, però sense que la vergonya li impedís endrapar com un golafre amb les seves tres boques. El rabí Moshé Ben Nahman, el nostre Bonastruc de Porta, xerrava amb la Tolrana, que s'havia posat el cap tallat sobre el coll per no fer mal efecte.

Mentrestant, l'àngel del campanar volava esperitat tot servint copes de cava, pastissos i entrepans de botifarra dolça, ajudant l'atabalat Josafat.

En un racó del claustre feien tertúlia els rèptils llegendaris de Girona: la serp de la font d'en Pericot malparlava contra la variant de la vall de Sant Daniel, mentre el libidinós Drac de l'Apocalipsi (aquell que surt tan ben pintat en el *Beatus*) intentava seduir la Cocollona, el molt polis-só, tot dient-li «piropos» amb totes les boques dels seus set caps. La Bruixa de la Catedral, que tenia un especial sentit de l'humor negre, burjava sant Ponç per obtenir la recepta del brou de xinxes. Sortosament per a tots, el sant no li va voler donar, ja que en tenia molts mals records.

A mitjanit, sant Narcís va fer un discurs i tothom va brindar amb cava. El Tarlà, que era del ram de la faràndula, havia preparat uns petits focs artificials, que van acabar amb unes lletres lluminoses que deien: «Glòria a Sant Narcís!». Poc a poc, els fantasmes es van esvaïr en la foscor de la nit i en el claustre solitari es van anar apagant les llumenetes de rètol, fins que va quedar tota sola, titil·lant i tremolosa, una sola lletra: la N.

CARLES VIVÓ

JOSEP PERPIÑÀ

ONYAR

Onyar.— De fet aquest riu no és riu fins que arriba aquí, a la ciutat. Si te'l trobes tan sols un xic abans, pels camps oberts del pla de la Creueta, o una mica abans encara, solcant els sembrats de Vilobí, amb prou feines si goses anomenar-lo riera. En el mateix accés a la ciutat, just a l'inici dels carrers, encara passa desmenjat, gasiu, encallant-se a les herbes i als troncs deixats anar. Ningú no diria que al cap de poc, uns centenars de metres més enllà, l'espera l'esplendor i fins i tot el mite, Girona-Onyar. Abans, però, ha de superar el darrer escull, el sector encimentat al llarg del carrer del Carme, com un rajoliu ridícul al mig d'un llit enorme que sembla esperar cabdals impossibles.

És tanta la vergonya que el corprèn en aquest esperpèntic curs de desproporcions inhòspites, que s'amaga humilment endins de la plataforma de l'anomenada plaça de Catalunya. I mai no sabrem quina catarsi sofreix allà sota els malgirbats parterres amb brollador. Mai no sabrem quin descens als inferns ha hagut d'itinerar per sorgir de cop agafat al Pont de Pedra convertit en un veritable riu, en un riu de debò.

Un riu que emprèn el seu camí aigües avall pel mig dels fonaments descarats de l'arenys, introduït definitivament al cor de la ciutat, reflectint façanes de colors Pont de Ferro enllà, engolint tots els cels gironins que li pinten les aigües de blaus i roses esllanguits i d'intensos rogencs, sense trencar-li mai del tot l'indestructible color de terra dura que és el seu sincer color de riu.

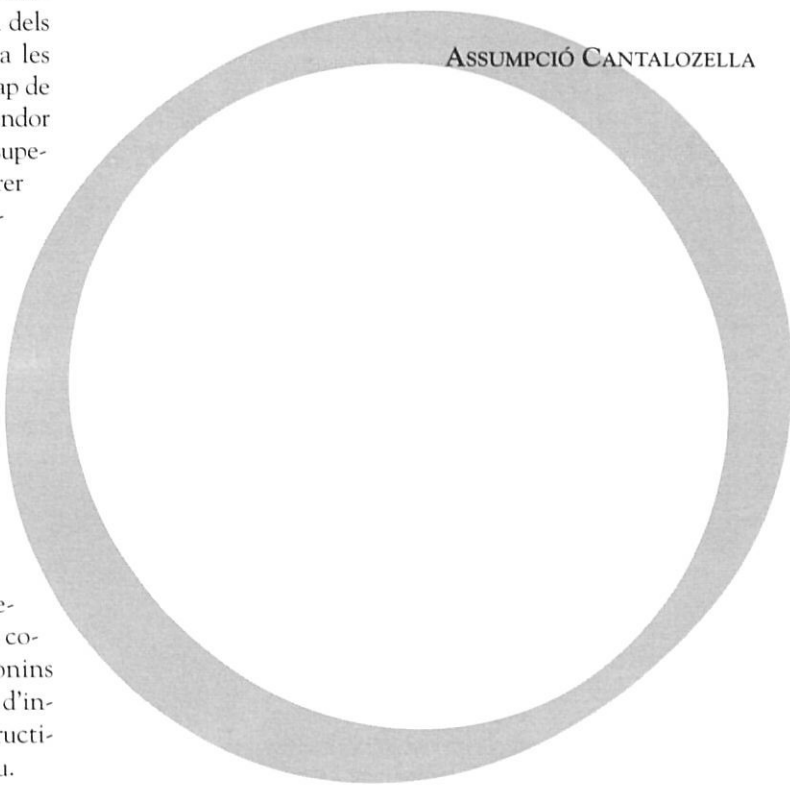
És, però, al redós del pont de Sant Agustí on l'Onyar assoleix el clima, la dimensió pressentida, la que el convertirà inqüestionablement en EL RIU-GIRONA, part indestruïble de la ciutat, formant un tot amb ella en la seva més moderna mutació. Empresonat entre les cases alçades damunt antigues muralles i eixamples d'expansió, és aquí on ofereix la insòlita imatge. Una imatge feta d'aigües quietes amb peixos de riu, façanes llueïents de grocs divresos i vells campanars solemnes. Tot petit i recollit com una capsa d'on surten xisclant voleïades estridents de gavines amb ales esteses d'amenaça. El disseny s'ha apoderat del riu, l'ha fet seu, l'ha modelat, l'ha convertit en maqueta, en artifici. En una elaborada abstracció.

Els homes i les dones treuen el cap per sobre les aigües que neutralitzen els diversos sorolls de la ciutat atrafegada i se'l miren seduïts. Fins fa poc, hi baixaven, al riu. Arran d'aigua, feien mercats, xerrades calmoses i llargues esperes amb la canya a la mà. Fins fa poc. Ara el contemplen distant a sota els ponts, esdevingut per sempre més l'esplèndida postal abrillantada.

Només quan plou molt —i si plou massa—, esdevé de cop un monstre turbulent d'onades tèrboles. Encabritat, salta rebel per les baranes, s'enfila als ponts i entra a les cases i s'escampa pels carrers. S'apodera agosarat de la ciutat. I els gironins l'han de fer fora a cops de galleda desguàs avall. És, però, només un nostàlgic rampell de llibertat. Aviat retorna a la vida de cada dia i de nou calmat, s'esmuny sense sorpreses, silencios, domesticat.

A l'últim moment, just abans de rebotcar-se al Ter, el tren hi reflecteix de tant en tant el seu enfilall de vagon, i el xiulet de la locomotora el saluda en un darrer adéu.

ASSUMPCIÓ CANTALUZELLA

GLÒRIA CORTINA

PERIFÈRIA

Perifèria.— Els meus lectors —si en tinc— deuen estar ben farts de llegir que corro. Ho he escrit en vers i en prosa. Sobre l'humil paper dels diaris, en el couché d'una revista i fins en l'impol·lut blanquíssim d'una publicació per a bibliòfils. Ara hi hauré de tornar. Potser més d'un deu pensar que em toca justificar aquesta redundància temàtica. Per què? Que potser els poetes enamorats no fan bullir sempre en la seva sopa literària la pasta de les quatre lletres de l'amor? És que els articulistes polítics no alcen en va el nom de la democràcia més de deu mil vegades? Correr és un dels millors sistemes que conec de fer rendir el meu pensament, de posar-hi ordre i gasolina alhora. L'altre sistema és col·locar-me davant de l'ordinador i començar a fer això que faig ara. Corro, per tant, però sobretot, alimento el pensament. Corro pels afores de Girona i segueixo, sempre que puc el mateix itinerari. Surto de casa i encaro Emili Grahit en direcció a l'Onyar. La Girona d'on surto és central i moderna: una gran avinguda amb edificis alts i vulgars, amb botigues, garatges i corredors de finques. He anat veient com lentament queia una part de les antigues casernes. Ara hi queda un edifici arrelgadet, vagament neoclàssic versió anys quaranta amb aguilot inclòs, que lliga prou bé amb el revival racionalista d'una certa postmodernitat. El governador militar ha deixat les venerables ruïnes de sant Domènec per l'edifici menys anodí d'aquests entorns. També veig un edifici nou, passable, que els de "Secrets de família" fan sortir cada dos per tres.

Abans de veure'l, els ulls se m'enganxen a un dels blocs mig derruït de les casernes. Ara que els mestres organitzen tantes excursions didàctiques, penso, podrien portar els nens aquí i parlar-los de Sarajevo: aquest edifici esventrat per una bomba que no ha caigut mai seria una bona il·lustració dels efectes d'una guerra: "Mireu, ara tot Sarajevo és així". Passo per davant de l'Escola de Mestres i sento els nens de l'Annexa obrint-se camí, amb els ganivets de les rialles, entre la selva dels automòbils. No miro l'enorme massa de maons de l'església de Sant Josep, resum monumental del barri que deixo a l'esquena (gironins del pilot del mig que vivim, de grat o per força, entre l'enorme mal gust que van produir els anys seixanta). Circumval·lo el geïser, normalment arrosnat, de la plaça dels Països Catalans i passo davant dels guàrdies civils. Una noia baixeta, i amb cua sota la gorra verda, em mira, al costat d'un para-sol que li fa de garita. Els cotxes, per entrar a la caserna han de ser revisats amb un aparell detector. Clausurada, a dins, una vida

completa: dones amb les bosses de menjar, nens, guàrdies una mica panxuts, joves amb aire de Tele5 que surten de la porta amb el cabell clenxinat i ulleres fumades.

Sobre l'Onyar s'inclinen, no gaire més avall, unes casetes de construcció primitiva, amb els horts no gaire nets i un parell de figueres que, en aquest temps, fins i tot a migdia, deixen anar olor de fresca. A l'altre costat del carrer que segueixo (el del carrilet, que van asfaltar fa un parell o tres d'anys) comença a alçar-se la muntanya de Palau. El que es va construir en aquest punt és més que lleig: blocs mal fets, que porten encara la marca, trista i sinistra, de la pobresa del temps franquista. Vaig seguint, sento el trànsit de l'altra banda del riu i observo el cementiri, la porta noucentista de la mort i la mort més recent, en blocs de nínxols sense gràcia; la muntanya pelada i un tros de la Vila més roja i més dura de Girona.

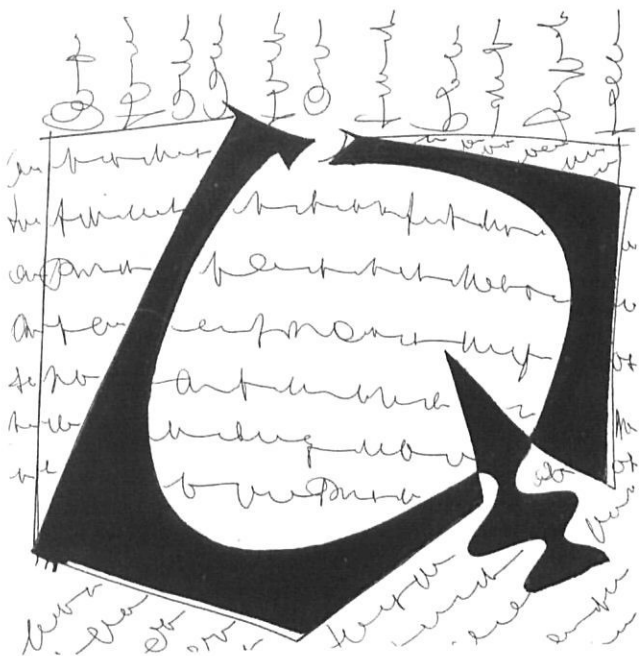
Però jo vaig resseguint el perfil del ventre de la muntanya. Si ha plogut, la terra dels marges (que resisteix, no sé si heroica però potent, els càstigs de la civilització) em regala olors de clorofil·la. Arribat aquí, ja tinc els músculs desentumits i corro a gust. De tant en tant s'acosta un cotxe. Amb gent de pell fosca a dins. La recta em porta a la Creueta, que és una perifèria aïllada i curiosa. Quan vaig començar a córrer, fa sis anys, hi dominava encara el flamenc. Després, de cop, tot eren africans i les dones que hi veia portaven unes magnífiques túniques blaves o verdes. Sempre hi ha hagut nens. Molts nens. Que sempre juguen. Ara tenen la pell de color de llet i cafè. De tant passar-hi, alguns em coneixen. Un parell d'anys enrere em seguien un tros. Parlaven un mal català, en castellà passable i en un francès boníssim. Entre ells ho fan en àrab. El tros que jo acabo de fer, el fan cada dia a peu, per anar i tornar d'escola. Si hi passo els vespres, quasi de nit, són a la pista: hores i hores de futbol, com quan jo era com ells. També hi solo veure un ancià amb túnica i casquet de fil. Els diumenges, els homes aplegats més aviat en silenci, amb un posat molt digne, una mica sever, un pèl trist.

Hi ha, també a la Creueta, nens i gent gran que sento parlar en català. No viuen pas als blocs descarnats, sinó en cases de poble, també humils, però no pas miserables. Hi ha un edifici abandonat, que m'agrada molt. Sembla una fàbrica de principis de segle. Però sobretot hi ha un hort, un rectangle meravellós de terra de color d'aram vell que admiro com si fos una obra d'art. El mena un home bru i corpulent amb qui, de tant en tant, intercanvio alguna paraula. També trobo sovint un vellet amb croses, pràcticament consumit pels anys, que s'esforça admirablement a caminar fins al bosc de ribera que creix, més avall, seguint l'Onyar. Encara que no plogui, aquí l'Onyar és sempre una bassa plena. I fosca. La variant, mastodòntica, el travessa en aquest punt. La terra és vermella. Quan plou, fa un fang pesat i, si no, una pols densa. Hi ha camps de blat i d'usèrda. A l'estiu planten gira-sols, que creixen molt verds, es tornen grocs i acaben renegrint-se. No sé si és que ja surt a compte només plantar-los i els de Brussel·les deixen anar, es culli o no, algun cèntim.

A l'altra banda dels camps que la tardor passada el riu, sortint de mare, va deixar plens de sorra, hi ha dues cases de pagès. M'agradaria, penso a vegades, viure en el paller de la més grossa. Plantar finestra en aquesta cruïlla on tota la bellesa del món encara creix: els verds i la foscor atractiva del bosc d'alzina i pi; els camps que he dit; la marca del treball sobre la terra; el riu humil i, al fons, unes muntanyes d'un verd antic i taciturn. També tindria al davant bons exemples de la lletjor construïda: la fatuïtat de la variant; l'erosió sàdica; una immensa flor de ciment que va fer l'enginyer, disfressat d'escultor: càstig sobre càstig; el pubis de les Gavarres arranat; la terra vermella perduda; el bolet urbà de la Creueta. No és mal lloc per mirar el món. Algú s'ha arreglat una d'aquestes cases de pagès. Obsessivament, ha volgut fer sortir la pedra humil. Abans era una casa envellida i cansada, però agradable; ara és pretenciosa i falsament rústica. Encara no hi viuen.

Continuo amunt, després, cap a Palau. Vorejo el bosc. Hi ha masos, xalets i convents amb monges pausades i velletes. Arribo a les instal·lacions del GEIEG, una altra grandiloqüència gironina, amb graderies enormes, gespa, pista boníssima i pocs atletes. Molt poc més amunt, però, hi ha un camp de futbol sense herba, tot de sorra. És sempre ple de nens i nens, els vespres, que s'entrenen. Els dissabtes hi ha partits i els pares, però sobretot les mares, animen l'ambient i escriuïssin l'àrbitre, tot ell molt dignament de negre. Ahir al vespre hi eren tots: desenes de nens agrupats en equips que estrenaven temporada. Hi ha una nota escrita prop dels vestidors que recorda el valor del respecte per damunt del de la competició. Els de la Penya Bons Aires: bona gent. M'encanto els dissabtes veient com la toquen els nens. Però ara es fa fosc. Segueixo amunt, cap a la perifèria daurada que marca la creu de Palau. S'ha fet de nit i refaig de nou, tot baixant, l'itinerari. Sento la veu de bosc, que la foscor subratlla, abans de resseguir els camps que seran negres del tot. Desembocaré, finalment, al groc ataronjat que il·lumina l'illot, mig rústic, mig suburbial, de la Creueta; sentiré olors dels menjars pobres i la curiosa, l'obsessiva mobilitat de la música dels àrabs. Potser els nens encara estan jugant a la pista: el bullici de la vida en el cor de la desolació.

ANTONI PUIGVERD

DOLORS BOSCH

QUALITAT

Qualitat.— Mai no m'hagués pensat que un simple encàrrec, un breu suggeriment literari, pogués fer-me arribar a les conclusions que penso exposar en aquest article. Fins i tot, he arribat a creure en la possibilitat del complot. Alguna mà destra que mou els fils més enllà de l'escenari. Qui hauria encarregat a un novell afeccionat a les lletres una paraula de tanta envergadura? Qui, si no fos una ment recargolada, hauria fet posar la mirada ingènua de l'escriptor sobre la qualitat de la ciutat, obrint-li la porta a d'altres transgressions? Tot això ho puc opinar amb ple coneixement de causa després dels dies que fa que hi penso. La ciutat no existeix.

Jo hi visc en una ciutat, a Girona. Llavors existeix, oi? Doncs no. En parlar de qualitat de vida a la ciutat vaig haver d'anar a parar per força al diccionari que, fora de tot dubte, definia la ciutat com un lloc d'assentament humà i de construcció estable. Si hi buscava què enteníem per qualitat l'evidència es repetia: la qualitat és la manera de ser bona o dolenta d'una persona o cosa. Si hagués avançat en la lectura cap a d'altres acepcions del mot potser n'hagués estat més fàcil l'encàrrec. Però no ho vaig fer. La ciutat, és una persona o una cosa? Què fa que sigui de qualitat? Vaig sortir al carrer a preguntar-ho.

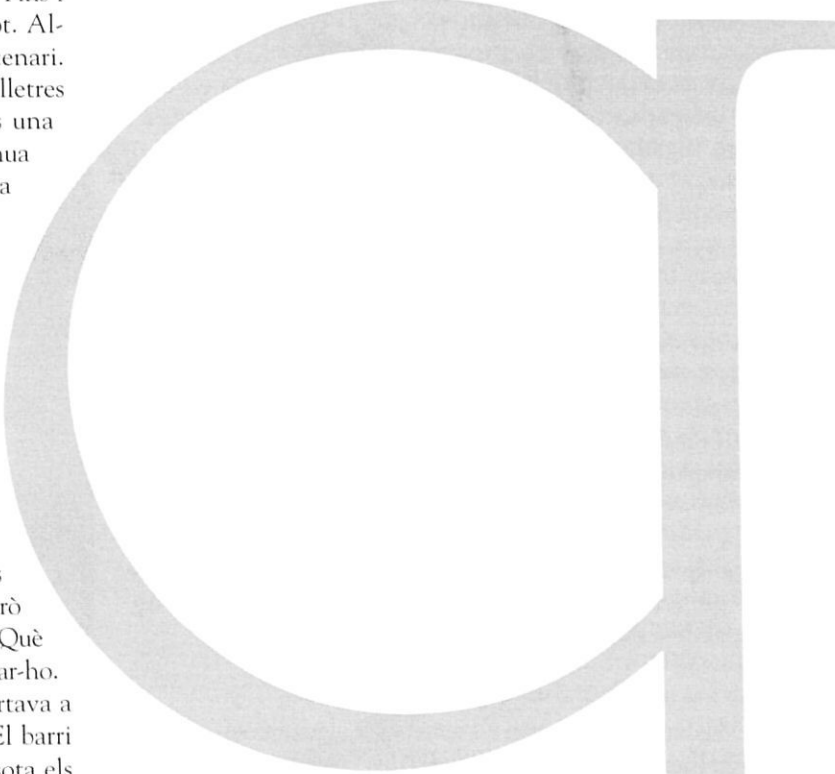
Amb gran desfici per part meva ningú no encertava a convèncer-me. Vaig passar a l'observació directa. El barri vell mereix elogis continuats. Els rius mandregen sota els

badocs. La ciutat s'escampa per carrers arreglerats i voreres pintades de taronja. Els carrers passen a ser carreteres i enllacen barris de parets blanques i geranis als balcons. He vist escoles i universitats. Cinemes i quioscs. Hospitals i bancs. Caixes i oficines. Tot això, al capdavant, però, només és un escenari on passa la vida de la gent. Vaig tornar-me a aturar a mirar la gent.

La mateixa plaça que veia passar cotxes elegants ha vist una bicicleta rovellada, una tartana ocasional, dues motos robades, un autobús de turistes i un transport de presos. Des d'allà mateix ha sentit tocar campanades a mort i repics de bateig. Ha vist creuar adolescents polits i putes rebregades. Mentre en un costat l'animació del menjador era símptoma d'un bon àpat, a l'altra una dona gratava dins d'un contenidor d'escombraries mentre veia el «xurumbel» traient diaris de dins del dipòsit blau. A la farmàcia hi havia qui comprava aspirines, qui preservatius, qui pastilles Juanola, qui bescanviava una xeringa vella per una de nova.

La ciutat no existeix. Només existeixen les vides de la gent que hi viu. No és possible predicar un atribut de qualitat a allò que no és identificable. M'és igual si voleu parlar de la qualitat dels carrers o de quantes televisions té cada casa. Una ciutat mai serà feliç. Les persones sí. Una ciutat té tantes vides que es representen a tants llocs i en moments tan diferents que voler parlar d'ella com un tot i atribuir-li qualitats és un exercici inútil. I com que d'allò que no es coneix és millor no parlar-ne, si no puc parlar és que no existeix. La gent passa.

MARTÍ MASFERRER

JULIÀ PASCUAL

RAMBLA

.....

Rambla.—

MATÍ

Soroll de reixes. Les botigues obren. Els dependents badallen, treuen la pols, miren amunt i escombren el seu trosset de Rambla. Una noia rossa surt de casa seva de pressa, amb son als ulls i un somriure als llavis: fa un dia que promet ser bo. Les taules i les cadires dels bars encara estan lligades amb cadenes de ferro. Els escolars s'afanyen i fan cap als seus nius. Se senten les campanes petites. Un jubilat seu al primer banc, que toca a l'Argenteria, i pensa, satisfet, que avui es troba bé.

MIGDIA

Algú fa una pausa entre gestió i gestió per fer un cafè. Dues dones es troben i parlen dels fills i dels marits. Un grup de turistes segueixen el paraigua de flors que la seva guia branda i retraten des de l'entrada del Pont de Ferro el campanar de la Catedral. Un alemany veu el noi del telèfon vermell, precursor innocent dels executius, que parla sol i camina veloçment per sota de les voltes; el troba típic i també el retrata. Una noia agafa el seu gos a coll per fer-ne més via. El jubilat va cap a casa a poc a poc, amb la gana ja feta.

TARDA

Migdiada. S'escampen els secrets per alguna finestra. La Rambla es buida. Quietud. Algú promet a algú

que tornarà aviat mentre baixa furtivament l'escala posant-se bé la roba. Hi ha una música que t'acompanya vulguis o no. De seguida tot és altre cop ple de gent. Una dona elegant surt d'una botiga carregada de bosses, complaguda: ha comprat qualitat. En un dels bancs del mig el jubilat fa tertúlia amb companys seus més atrotinats que ell. Les botigues són plenes. Rambla amunt Rambla avall dues adolescents fan veure que passegen mentre amb els ulls busquen àvidament els nois que van trobar diumenge a Oh! Girona.

VESPRE

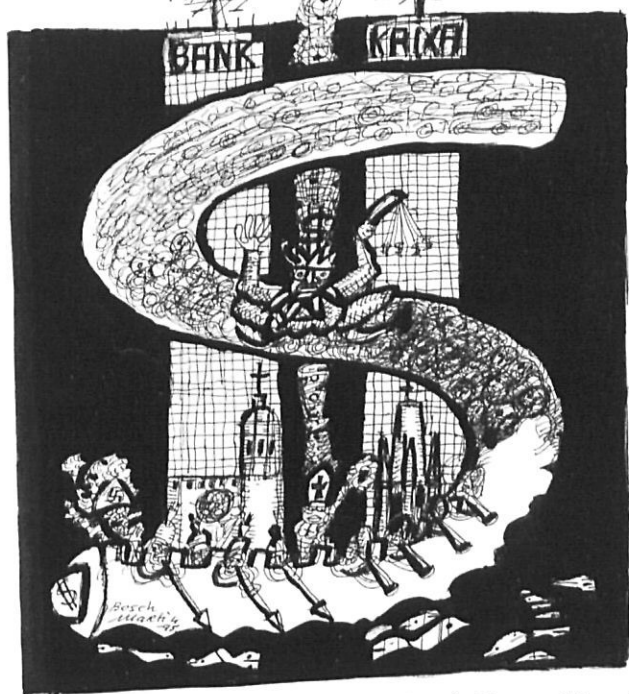
Un motorista foll escampa decibels pel tub d'escapament i esguerra la veu del tenor amateur que canta amb bons pulmons. Els aparadors s'il·luminen i conviden a entrar-hi. A tocar del Pont de Pedra, amb tot un grup d'amics, una de les adolescents ha trobat finalment aquell noi que li agrada. Rius de gent que passeja i els altres que des de les taules practiquen l'art seductor de mirar. Cotxets amb criatures a dintre que dormen tranquil·les. Una nena petita vol omplir amb saliva una de les esquerdes d'un mosaic vermell. Les botigues tanquen. Soroll de reixes.

NIT

Una mica de boira per la banda del riu. Passos que s'afanyen a marxar. Altra vegada els cadenats a les cadires. La llum dels fanals fa brillar la humitat de terra. El jubilat, abans d'abaixar la persiana de la seva habitació, mira la Rambla des de dalt i pensa que li agrada i que avui s'ha trobat bé. El camió de les escombraries ronca. Un noi crida i fa un riure esgarriat que trenca la nit. Hi ha dos gats que passen junts molt arran de les cases. Aviat serà de dia.

MARIA MERCÈ ROCA

LLUÍS BOSCH MARTÍ

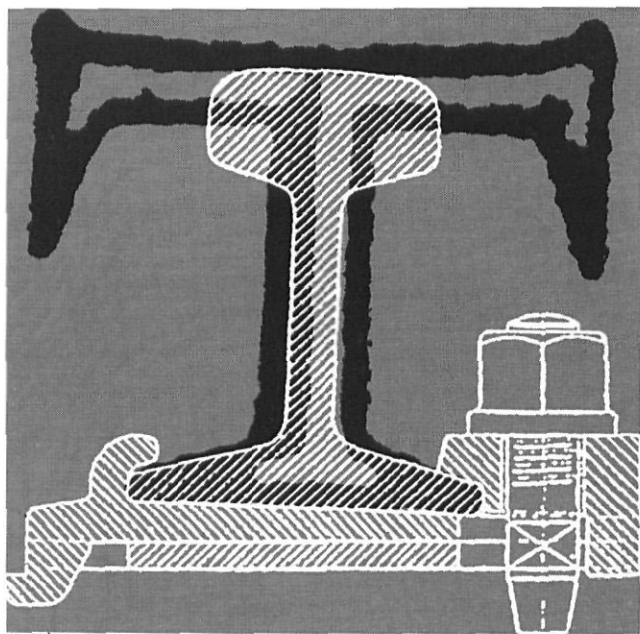
SETGES

Setges.— Qui va decidir posar la primera pedra del que després va ser aquesta ciutat, devia estar pensant en un setge. Aquesta és una ciutat feta per resistir, d'altra banda inútilment, incursions i invasions de tota mena. «E devets saber —ens diu Bernat Desclot— que la ciutat de Gerona és posada en un socost, riba d'una aigua que ha nom Ter, e és murada en gir de bon mur e de forts qui és ben antic...» La geografia no condiciona la història, però la història s'aprofita de la geografia. És fàcil especular sobre la condició dels gironins com a ciutadans assetjats, una gent que haurien acumulat en el seu inconscient col·lectiu —si és que estem disposats a creure en aquestes elucubracions— el pes de la trentena de setges que les cròniques han ressenyat, oi més si s'hi afegeix que, almenys dels setges més ben coneguts, la ciutat, en contrapartida del sofriment i la destrucció, no en va treure res més que l'elogi interessat del poder de torn, uns privilegis de paper d'estrassa i el pes aclaparador de la pèssima literatura de l'heroisme provincià. L'amenaça exterior, el tancament dins les muralles, la fam, la pesta i la desolació impresos en el codi genètic o presents en condició d'espectres per l'àrea municipal són una elegia igual de perniciosa que els himnes a la tres vegades immortal. Denunciar les em-

preses forçadament heroiques en què la ciutat ha hagut a contraccor d'involucrar-se és pura higiene històrica, però cultivar la melangia per les desgràcies passades i pensar que condicionen el gironí actual fins a fer-lo esquiu, desconfiat i de baixa volada és promoure una superstició, que, com totes, risca d'influir la realitat que voldria conjurar. Viure en un clot condiciona, és clar, el clima, però avui dia ja no gaire res més. Sense supervalorar els ressorts que es poden activar de Girona estant, no es pot negar que el desenvolupament de les potencialitats d'aquest lloc depèn en gran mesura de la llibertat d'elecció dels gironins, en el caràcter dels quals —si és que resulta operatiu parlar del caràcter d'una col·lectivitat— no s'hi pot detectar cap empremta d'aquells tràgics episodis històrics. No s'hi val ja a parlar d'un escepticisme de segles per disculpar cap mancança, tot i que, en un segle escèptic com aquest, val la pena tenir en compte les poc edificants lliçons del passat. Tan poc es recorden els setges que les escasses restes de muralles i edificacions militars manquen en el cor dels gironins de les vibracions sentimentals que poden tenir la catedral, la devesa o els ponts; és com si hom hagués renunciat a recrear-se en les adversitats —concedim almenys això al fantasmeig de la psicologia col·lectiva— en favor d'una continuació tan tènue com discreta. Malgrat tot, cal recordar que els setges encara no han passat del tot a la història. Si bé Von Clausewitz declarava, l'any 1831: «D'ençà que els grans exèrcits permanents, proveïts de formidables trens d'artilleria, han arrasat, d'alguna manera, mecànicament els obstacles locals, no ha tornat a la imaginació de cap ciutat, ni de cap altra petita corporació, provar les seves forces per no aconseguir res més que deixar-se prendre unes setmanes o un mes després...», encara avui veiem com en una guerra limitada als moviments terres-

tres, sense l'ús de la força aèria, una ciutat com Sarajevo, envoltada d'artilleria i de francotiradors, pot patir un setge d'anys —una ciutat, per cert, entorn la qual també hi ha unes elevacions molt còmodes per als assetjats. La desorientada història d'aquest final de segle ens porta a primer pla les imatges de les nostres vicissituds passades, que voldríem haver definitivament conjurat, i en els nostres mil i vés a saber quants anys de vocació europea, en la mesura en què ens hi volem reconèixer i entenem que a Sarajevo estan resistint contra una amenaça inequívoca a les llibertats i a la civilització que ens dona sentit, ens redescobrim com a ciutadans assetjats.

MANUEL CASTAÑO

JORDI SOLER

TRENS

Trens.— Girona en tenia quatre de petits, seus, en propietat, i un cinquè, més gran i més important, que hi parava uns minuts per carregar i descarregar viatgers i gestionar un ràpid intercanvi de saques postals i mercaderia variada. D'aquest, que vés per on és l'únic que queda i encara dispensa un bon servei, no en parlaré (s'atura, però no es queda; ni neix ni mor aquí. No, menteixo; hi havia aquell que iniciava el recorregut a Girona i que en arribar a l'estació de Maçanet-Massanes es desviava cap a la costa camí de Barcelona, i viceversa, però discorria massa lentament i no m'era gens simpàtic).

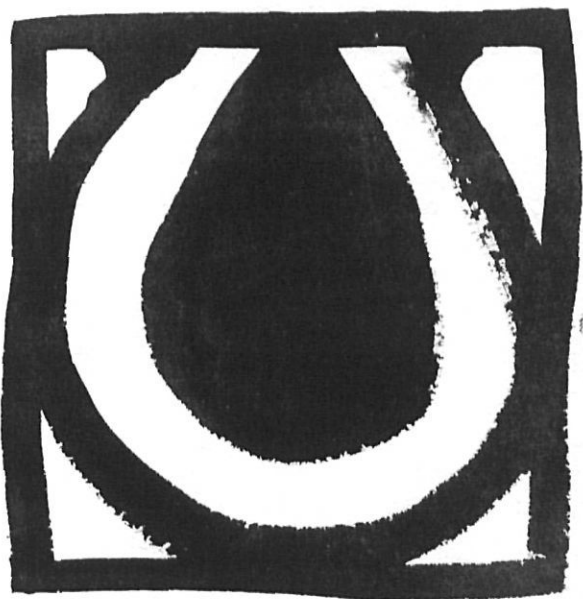
Per algú moderadament desmemoriat, escriure sobre ferrocarrils que unien la ciutat dels quatre rius amb pròsperes metròpolis quan fa tant i tant de temps que els van suprimir pot resultar catastròfic. És clar, qui això signa només havia circulat una sola vegada, de Girona a Bordils, amb el tren de Palamós, i amb el carrilet de Sant Feliu, en esporàdiques ocasions: poques, per arribar-se a la platja de sa Conca, i algunes més per anar a veure una xicota que tenia, segons com a Cassà, segons com a Llagostera. Del famós tren Pinxo, el record d'algunes fotografies de l'any de la picor, algunes de les quals, em sembla, reflectien els dramàtics efectes d'un descarrilament al bell mig de Sarrià de Ter, i gràcies. El d'Olot, ni ensumar-lo, tot i que era el més modernitzat de la colla (algunes unitats tenia locomotores dièsel, i vagon a joc). Per cert, d'aquest ferrocarril —del que anava a vapor— s'explica que

una vegada que estava a punt d'arrencar d'una estació, a la sortida de la qual hi havia un pas a nivell sense barrera, va coincidir amb un automòbil que, pacientment, esperava que el tren hagués passat. Es veu que hi hagué un temps mort de dubtes mutus, i al final el maquinista, avorrit d'aquell joc, li va etzibar en to imperant: «A veure, noi, o passes tu o passo jo!»

La desaparició dels carrilets gironins, primer el de Banyoles, després el de Palamós i, un pèl més tard, el de Sant Feliu i el d'Olot, no va ser motiu de planys multitudinaris ni queixes altisonants, per més que el llavors Príncep de España hagués suggerit en algun sopar de prohoms del Movimiento la possibilitat de canviar les velles i lentes andròmines per resoluts combois monorails, almenys entre Girona i Sant Feliu. Per la raó que fos, i que ben segur van ser moltes, la idea va fer la fi d'en Cagaelàstics sense que ni tan sols se n'executés un miser esborrany. Només la revista *Presència* es va fer ressò de la penosa avinentesa, i un servidor va publicar-hi un acudit en què sinistres subjectes vestits de negre i amb barret de copa alta apunyalaven una indefensa i fràgil locomotora. Era l'adéu, amb ràbia, a uns entranyables trenets de via més que estreta que,

temps era temps, havien dut pageses a mercat, suro i manufactures derivades, aigua picant de Salenys, peix de la costa i mercaderies ultramarines terra endins, qui sap si el negre de Banyoles i, gairebé segur, fesols de Santa Pau a la plaça del Gra de Girona. I aquí s'acaba el tema de la «T» que encapçala aquestes ratlles —una feina d'ordinador, no us penséssiu perquè a la memòria de l'autor se li han esgotat les imatges ferroviàries.

JORDI SOLER

PERE DE RIBOT

UNIVERSITAT

Universitat.— Aquest matí, l'estudiant que estudia a la universitat ha arribat a classe sense apunts, bolígraf ni llibres. Té una mica de nyonya i una mica de son l'estudiant, i una mica força més de mandra i de sorra als ulls que no els altres dies.

- Uf! –diu, mirant la noia que té al costat.
- Què et passa?
- Què vols que em passi? Les escales, cony! Que per venir fins aquí dalt s'ha de ser un atleta!
- Has provat de pujar per la Força?
- Per la Força! No, nena, ni per la Força, ni per Roma.
- Doncs, diuen que...
- Xxxtt!
- I tu què vols?
- Que cal·leu. D'aquest tenim examen dilluns!
- Doncs, vinga, estudia, en comptes de posar-te a les converses dels altres!

Ahir era dijous. L'estudiant que ara té una mica de nyonya i una mica de son es passa els dits pels ulls i es frega amunt i avall de les temples. Té maldecap. No hi ha res a fer: va anar al llit a les cinc. Mira a la finestra i veu Girona ajaçada.

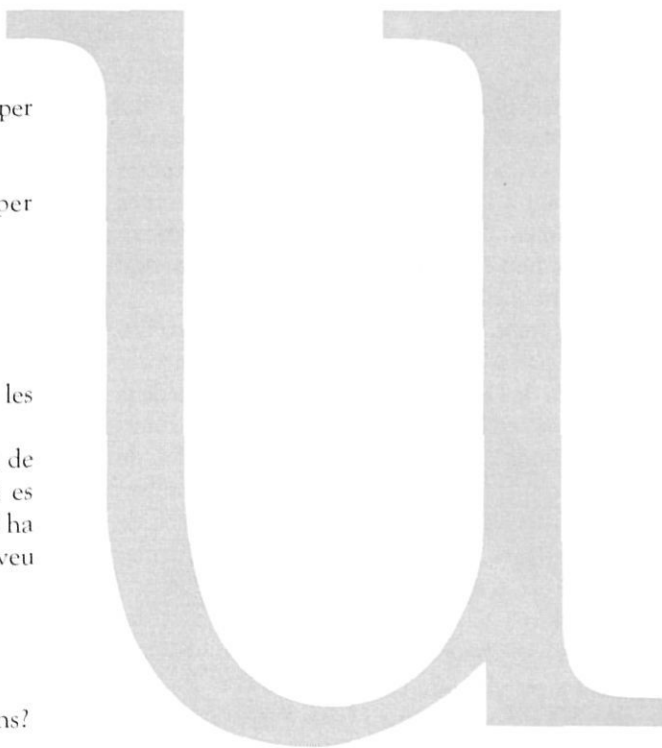
- I per la Mercè?
- Per la Mercè?
- Sí, per la Mercè. No has provat de pujar-hi?
- Però a tu què et passa? Que no tens examen dilluns?

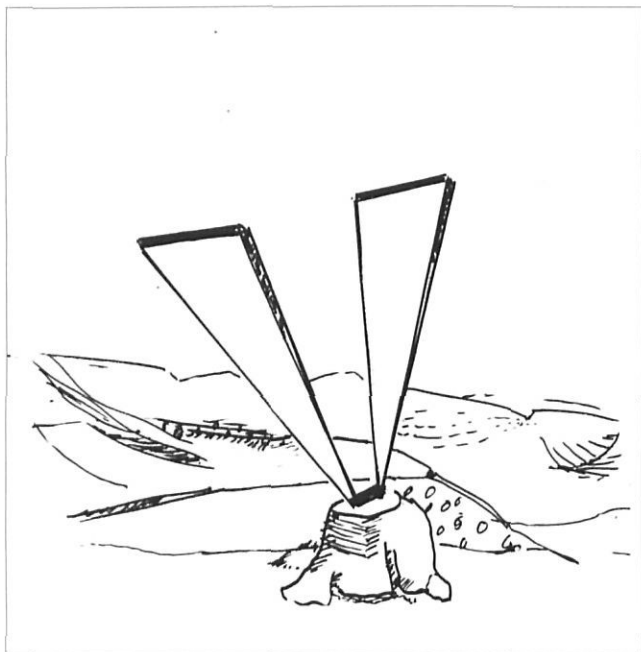
- No, jo vinc d'oient.
- Mira que bé! Doncs, escolta oient, jo sóc dels que sí que dilluns tenen examen.
- No ho sembla.
- No ho sembla?
- No. Així com has vingut: sense llibreta, ni bolígraf, ni res.
- És que jo sóc dels que ho retenen tot a la memòria.
- A la memòria? Si encara l'has d'escoltar!
- A qui? A aquell? Ja ho faig. Què no ho veus? De què et penses que em serveix tenir dues orelles?
- Sí, ja.
- I, a més, per les coses que explica, n'hi ha prou escoltant-lo a mig gas.
- No t'agrada el teatre medieval?
- No gaire, jo volia fer dret.
- ...
- La selectivitat, ja saps. Em va faltar un punt.
- Doncs jo anava per físiques, però ara em sembla que faré empresarials.
- Empresarials! I, doncs, com és que vens a aquesta classe?

– Vaig tombar Cou al juny i la Sele el setembre. L'he de tornar a fer el juny vinent. Ara, vaig provant classes i facultats. La setmana passada vaig estar a biològiques. Un plom. De moment, la que m'ha agradat més és geografia. Ara, això sí: no puc veure els mapes.

Universitat? Totalitat; conjunt de totes les persones o coses d'una classe determinada. Classe? Classes a la carta, per ser just! Més o menys, una hora de durada. I, al final, sirena o timbre. Stop. Fressa de cadires. Dilluns examen.

XAVIER CORTADELLAS

ISIDRE VICENS

tants enamorats anònims, tants descobridors de teles verges destinades a pintar-hi la pau, el silenci i la sumptuositat de les estructures vegetals naturals que la Vall oferia des que era Vall i que potser continua oferint i no sabem, o no admetem.

I més n'hauran de passar, d'anys, fins que la Variant no sigui observada objectivament des d'un altre mirador que no sigui el de sempre. Perquè els 16.886,78 metres de carretera no mosseguen només el fris de la Vall. Comencen molt abans i acaben més enllà, tot i que de vegades sembla que no ens n'adonem.

De les moltes, moltíssimes, bones lletres que s'han escrit sobre la Vall, m'han sobtat especialment, pel desencís que enclouen, pel drama fins i tot que amaguen, les de Narcís Comadira a *Girona*, *Matèria i Memòria*: «(...) Ara, la vall de Sant Daniel és una bandera d'ecologistes i nostàlgics que no hi posen mai els peus (...)». Escrites, m'imagino, pels volts del 89, em pregunto si són vigents encara. Vigents de «V».

DOLORS GARCIA I CORNELLÀ

VALL

Vall.— Vés per on, Vall i Variant, dues de les convocatòries gironines tractades amb més passió en aquests últims anys, comencen per la mateixa lletra. Evidentment, això no tindria cap mena d'importància i seria una absoluta obvietat en qualsevol altre espai de comunicació. Però aquí, en aquestes ratlles, és diferent. Perquè la Vall de Sant Daniel podria haver estat coneguda des de sempre com a, posem per cas, «Conca del Galligants». I llavors, en aquestes pàgines, se la glossaria a la «C». O a la «F» si hagués estat la «Fondalada de Sant Daniel». Dos noms ben bonics que, tant a la «C» com a la «F», donarien peu per parlar còmodament d'aquest indret tan especial, relacionant-lo aleshores ben poc, o gens, amb la monumental capçalera de ciment que la corona des del 1993.

I si la Variant (mot, per cert, sinònim de varietat, discrepància, diferència) se l'hagués batejat de bon començament com a Ronda de Dalt, o Ronda de l'Est, o Ronda de la Muntanya (tan famoses, ara, les Rondes), estaríem tractant-la a la «R», ben lluny de la «V» de Vall. O a la «T», de «Trencant», que sona la mar de bé i, a més, sembla familiar, com de casa: «agafem el Trencant», diríem ara en lloc de «passem per la Variant», que evoca inevitablement termes més legalistes i, fins i tot, més estrangers.

Però no. Variant i Vall de Sant Daniel van dins del mateix sac. I amb «V», hauran de passar molts anys abans la Vall no torni a ser glossada de la manera com ho han fet tants i tants bons poetes, tants i tants autors sensibles,

CLARA OLIVERAS

XUIXO

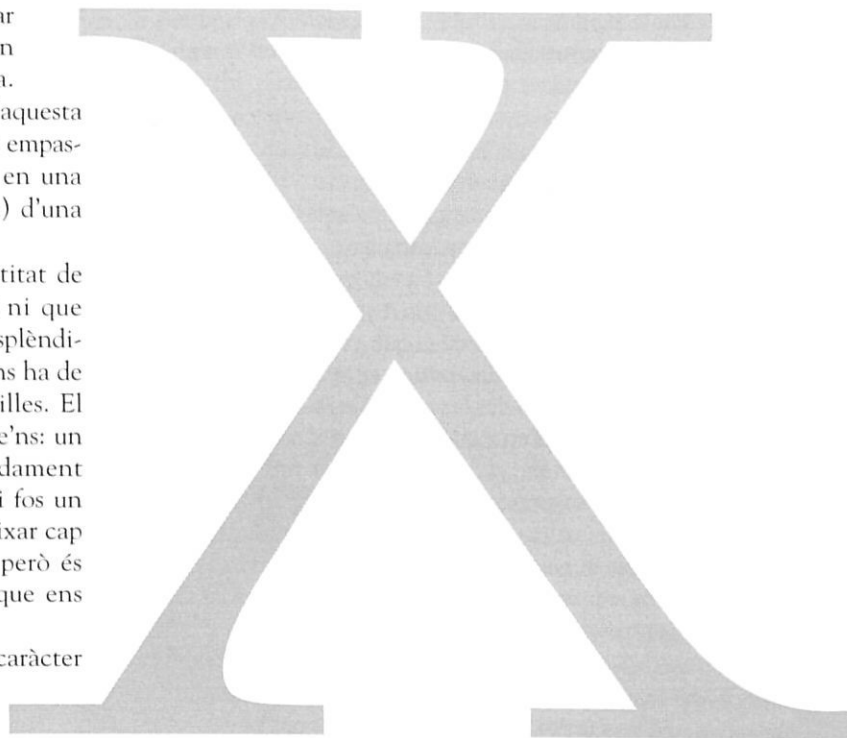
Xuixo.— Em temo que els gironins tenim una certa tendència natural cap a tot allò que és dolç. El xuixo, per descomptat, n'és l'exemple més explícit, el més contundent. El concepte de dolçor dels gironins, segurament, és excessiu: com el xuixo. Em costa d'imaginar un producte de la imaginació de l'home que sigui tan exageradament ensucrat, greixós i sense mesura. Parlo, és clar, dels xuixos amb pedigrí, no pas d'aquesta mena de subproductes industrials que ens volen fer empassar a vegades (massa sovint) i que consisteixen en una pasta sense personalitat farcida (ben poc farcida) d'una cosa que gosen anomenar crema.

El xuixo com Déu mana ha de tenir la quantitat de crema justa. No pot ser que la crema sobreixi ni que l'hàgim de buscar amb una lot, en aquesta cova esplèndida, oliosa, monumental, recoberta del sucre que ens ha de caure plàcidament sobre els pantalons o les faldilles. El xuixo ha de ser com els de can Puig, per entendre'ns: un excés controlat. Parlo d'una confiteria malauradament tancada (tinc amics que encara l'enyoren, com si fos un amor que s'hagués escapat a trenc d'alba, sense deixar cap missatge) perquè ningú no se'm pugui ofendre, però és cert que encara hi ha uns quants establiments que ens poden oferir xuixos de primera categoria.

Amb el xuixo ja en faríem prou per definir el caràcter golafre dels gironins, però la presència contundent de la botifarra dolça ens acaba de confir-

mar el que ja temíem: aquí, els grassos de mena tenen un paradís. Pot ser que l'invent sigui empordanès, però només faltaria que no ens el poguéssim apropiat! Botifarras de perol, greixons, combinacions extremes i agosarades, grandiloquència. Potser un refugiarse en l'escalfor dels greixos perquè no es faci tan incòmoda la humitat, el record d'aquella grisor que va infantar tot això que ara els metges s'entesten a prohibir.

JOSEP M. FONALLERAS

ROSER OLIVERAS

ZITZÀNIA

Zitzània.— (Zitzània, un de tants noms propis del rock gironí, pot ser un bon mot d'entrada al món de la nit ciutadana).

En pocs acords i paraules, el rock pot expressar una idea, una sensació, o definir tota una època. A Girona, quan des dels mitjans de comunicació s'insisteix fins a la nàusea que el jovent ha de pertànyer a l'híbrida generació X, els «rockers», lluny de deixar-se manipular, connecten amb la realitat del carrer, que, evidentment, no és la de Seattle. Els músics, però, poden expressar amb influències foranes la realitat que ens envolta i que, com el «reggae» —hi ha un «reggae» gironí!— o el «grunge», són absolutament vàlides.

Anys enrere, la nocturnitat gironina estava compartimentada; no existien les «tribus urbanes». Aleshores, tot eren «colles» i tant la dels «pijos» com la dels «hipiosos», per exemple, tenien la seva zona. Ara no hi ha territoris, i és la capacitat adquisitiva de cadascú el que marca les fronteres.

Les generacions —X o Z— no existeixen sense algú que remeni a les seves entranyes per fer-ne una crònica, com fa el rock, a diferència d'altres arts, que no troben el seu lloc en la història actual. Venim del crit punk de «No future!» i de l'«àcid house» —qui se'n recorda?—, i hem arribat a la màquina del «bacallà». I malgrat tot, el rock de Girona i comarques ha recuperat el gust per manyagar els instruments i la paraula. Girona viu un canvi soterrat i poc espectacular: és el que fa la gent jove, els malabaristes de la rambla, els grups de teatre, de dansa, música, etc. El rock —la seva qualitat, el seu èxit— ha estat capdavanter a mostrar a la joventut gironina com es podia treure el complex de provinciana.

La nit de Girona també és la de Salt i la de Sarrià, i, sense ser extraordinari, un cop recorreguts els bars i les discoteques convencionals, hi ha llocs per descobrir, com ara La Potenca, L'Estació, L'Inèdit, o La Maret. Llocs on, amb un cert regust llibertari, hi ha tant la possibilitat d'entrar en contacte amb manifestacions artístiques que encara mantenen un pòsit transgressor, com la d'escotar un veí del barri tocant la gralla. Sense grans infraestructures, la música s'hi manté viva, i esdevé habitual, quotidiana. I això fa que al 1995 hi hagi una generació de gironins que tinguin la vida subratllada per una banda sonora de rock autòcton. Un rock que molta gent, sobretot els crítics musicals de Barcelona, va qualificar d'infame, tot donant a entendre que era poca cosa, però el fet és que —massa creguts— no van saber què era el rock a comarques fins que va ser imparable. Ara, per primera vegada, s'escolta des del rock més convencional fins al més estripat; es pot ser col·leccionista de maquetes o, simplement, comprar el compacte del grup que toca al soterrani de casa teva. I això és excepcional, perquè només vol dir normalitat, i vivint en un país anormal, sobta. El rock, però, no és suficient per interpretar una generació. Fa falta més atreviment, i que sorgeixin narradors, poetes, fotògrafs, pintors, cineastes, autors teatrals, etc., que prenguin com a referència l'actualitat a l'hora de crear. I que s'interrelacionin els diferents camps artístics. En aquest aspecte, Girona encara està adormida. Hauria de ser ambiciosa i conquerir públics més enllà de la Tordera. El resultat pot ser genial, mediocre o, senzillament, horrorós. Això depèn del talent de cadascú per fer una obra universal a partir d'una anècdota local.

JORDI ARBONÈS (NIF)

